Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՃԸՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պապը Ալի ճամբէն, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր։

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار
ارمنيجه يومى وسياسى غزته در
صاحب امتيازى : اوهانس قره
اداره خانه سى : باب عالى جاده سنده نومرو ٣٨

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղշ.	50 ղշ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 Ֆր.	13 Ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ,
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար
մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

1600ԱՄԵԱԿ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ

Հայ. Առաքելական Ս. Եկեղեցի ժողովուրդը կը տօնէ 1600րդ տարեդարձը իր երկրորդ հիմնարկութեան՝ ձեռամբ Առաքելաշաւիղ և հրաշալի մարտիրոս Ս. Գրիգոր Լուսաւորչին։ Գիտենք թէ առաջին հիմնարկութիւնը եղած էին ուղղակի Քրիստոսէն ներշնչուած և անոր աստուածային ընկերակցութեան գերմարդկային փառքը վայելող երկու հանուն առաքեալները, Թադէոս և Բարթողիմէոս, որոնց վիճակեցաւ քրիստոնէական նոր հաւատքը ծաւալել մեր մէջ։

Ս. Էջմիածնի հաստատութեան պարագաները կը պատմէ Ագաթանգեղոս, նաև այն հոգեւոր ցնծութիւնը, զոր անդրանիկ հայ քրիստոնեաները ըմբռնեցին երկնահամար շէնքին բարձրացման առթիւ։ Ծերունիներ, այրեր, կիներ և մատաղերամ մանուկներ, ուրախ դասակարգին հետ միացած, քար, աղիւս, շաղախ կը հասցնէին գործաւորներուն, օրհնութիւններ երգելով, Տիրոջը փառքը պանծացնելով։ Հաւատացեալները՝ մոռցած ամէն բան՝ նոր հաւատքին բերկրութենէն գինովցած, աննկարագրելի ոգեւորութեամբ [illegible]

[illegible]

…քրիստոնէական պաղատանքներու անկարան մը հանդիսացաւ, յորդ, անթառամ և արդասաւոր։

Հոգեւոր ցնծութեան այս տօնը, որ նշանակ է ո՛չ միայն կաթողիկա… [illegible]

[illegible]

ՃԱՆՉԻՈՐ ԴԷՄՔ
Ց. ԳՈՒՐԳԷՆ
Գ. ԵՐԵՍ

Նոր խորանայարկ վեհութիւն մը կը բարձրանար՝ անձեռագործ շինուածքի մը հիմայքը տալով։

Այս բարձրագոյն նկատումներուն համար է որ Հայ. Ս. Եկեղեցիին ճըշմարիտ զաւակները կը պայծառան երբ իրենց կրօնքին անհարաղատ պաշտօնեաներ անտարբեր կը գտնուին ղեկավարութեան… [illegible]

(Շարունակելի)

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ՔԱՍԻՄ 153

Կնճռոտ Հանգոյց Մը

ՎԷՊ

ՄՂԱԿԱՆ-ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

Տիկին Տ'Ամօրիօ պանդոկապետը ծամբու դնելէ ետք, Պետրոսի դառնալով,

—Հիմա Մարսիլիոյ ամէնէն հանգիստ և անաղմուկ հիւրանոցին մէջ կը գտնուիք, ըսաւ, թէեւ քիչ մը պարզ ու կեդրոնէն հեռու թաղի մը մէջ։

[illegible]

Կը հաւատանք թէ այս հոգեւոր տարեդարձին առթիւ մեր եկեղեցականները շատ բան ունին մտածելու, անտարբերութիւն թօթափելու, հոգեւոր շինութեան համար հաւատացեալներուն օրինակ ըլլալու, անկաշառ և անխարդախ պաշտօնեաներ ըլլալու, հաւատարիմ սպասարկուներ այն Սեղանին, ուրկէ կը ճաշակեն, և ա՛յն սրբութիւններուն, որոնցմէ կ'առնեն պատկառանքը, ա՛յն ոգիին որով իրենք կը վերանան յաչս հաւատացեալներու, այլ կը մնան անոնց դուռնէն ներս, շինելու դիտումով և ոչ թէ քարյապէս քանդելու։ Եկեղեցին պայծառութիւնը պէտք է ըլլայ հիմնական, ցայտուն մասը իրենց մտածումներուն, և երբ հայրենի բեռը իրենց հօտին կռնակը հանած են, գոնէ կամք գտնեն ուխտին հաւատարիմ մնալու և գծուած ուղղութենէն ընթանալու։ Բոլոր ջերմագին հաւատացեալներուն գերագոյն բաղձանքն ա՛յս է։

Տօնն ալ գայս կը թելադրէ, և վաղը երբ Հայ. Ս. Եկեղեցին բեմերէն պիտի լսուին պերճախօս քարոզներ, բարձրագոռ, բայց չեշտեր ի հոգեւոր մխիթարութիւն Հայ հաւատացեալներու, երբ աշխարհային հոգերէ հրաժարող և օրուան հացին դժուարութիւններէն իրենք զիրենք ազատ զգացող մարմիններ, թանձր, միջակ, նուրբ, հովուական ցուպեր ի ձեռին թնդացընեն եկեղեցին կամարները, խղճի սրբութիւնն զգան իրենց պաշտաման վեհութիւնը, և ճշմարիտ մատակարարութիւնը հոգիներուն, որոնք իրենց եկեղեցական խնամքին յանձնուած են։

Բայց 1600 ամեակը չի խօսիր միայն եկեղեցականներուն. եթէ անոնց անտարբերութիւնը կը մատնանշենք յաճախ, ոչ նուազ դատապարտելի է մեր նոր սերունդին անտարբերութիւնը կրօնքի և հաւատքի մասին։ Պաշտամունքի թերացումները կ'աւելնան հետզհետէ, ինքզինք ըստ աշխարհի ուսեալ համարողը հեռի կը պահէ իր քայլերը եկեղեցիէն, կը սարսափի բարեպաշտ մակդիրէն, ամօթ կը համարի եկեղեցի յաճախել, «կարեւոր քարոզներ չեն լսուիր» պատրուակին տակ ծածկուած, կ'երթան կը յարին բաժանեալ եղբայրներու եկեղեցին, այսպէս տկարացնելով Լուսաւորչաւանդ հոգեւոր լուծութիւնը, հոգեւոր մխիթարութիւն կը հայցեն ուրիշ վայրերէ, անտեսելով իրենց հոգեւոր տաճարները, համ չեն զգար հոգեւոր երաժշտութենէն, որուն օտար քրիստոնեաներն իսկ կը նախանձին, և ստուար բազմութեամբ կը սողոսկեն զիմնել պատուելիներու քարոզութեան, որ յաճախ իրենց եկեղեցիին դէմ քննադատութիւն է, և կը թողուն զայն ազէտներուն և հոգեւոր աղքատներուն, որոնց սակայն երանութիւն տուաւ մեր Փրկիչը, և միամիտները վեր հանելով, պախարակեց իմաստակները, Փարիսեցիները, կեղծաւորները, և խոնարհներու և հեզերու սրտին մէջ զետեղելով իր բնակութիւնը, դատապարտեց հոգեւոր իբաց արհամարհողները, և իրենց ընկերին գայթակղութեան պատճառողները։

ԵՐ. Տ. ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՄՐ. ՉԷՄՊՐԼԷՆԻ ՆՐԱԳԻՐՆԵՐԸ.—Ազատ փոխանակութեան տեղ մաքսապաշտ դրութեան և բրիտանական գաղթավայրերուն և մայր-հայրենիքին միջեւ առանձնաշնորհեալ մաքսային միութեան մը վերաբերեալ Մր. Չէմպըրլէնի առաջարկութիւնը, որ շարունակ կը զբաղեցնէ հանրային կարծիքը Անգլիոյ մէջ, Լորտերու Ժողովին առջեւ եկաւ, և վիճաբանութիւնը ամբողջ չորս ժամ տեւեց, մինչեւ կէս գիշերին տասը վայրկեան մնացած։ Նախկին ելմտական նախարար Լորտ Կօշըն, որ Լորտերու Ժողովին կարկառուն դէմքերէն մին է, խօսեց յարձակելով այս օրինագծին վրայ։ «Ամբողջ օրինագիծը չահագրգռութիւն մըն է, ըսաւ, միմիայն չահագրգռութիւն ժողովուրդին հացին վրայ»։ Լորտ Կօշըն ծաղրեց Պետութեան վաճառականութեան վրայ Մր. Չէմպըրլէնի յուռետես կարծիքները։ Ընդդիմադիր Լորտերը ուժգնապէս ծափահարեցին նախարարական ատենաբանին խիստ քննադատութիւնները։ Նախարարական Լորտ Էվպէրի համակարծիք եղաւ Լորտ Կօշընի։ Արտաքին գործոց նախարար Լորտ Լէնստաուն Մր. Պալֆուրի կարծիքն է, այսինքն կը յայտարարէ թէ պէտք է խնամով քննել այս մաքսային օրինագծին դրութիւնը։ Նախարարաց Խորհուրդին ուրիշ մէկ անդամը, Լորտ Պալֆուր օվ Պըրլէյ (նախարար սկովտիական գործոց) կը յայտարարէ թէ չի կարծեր որ այդ օրինագծին քննութիւնը ապացուցանէ անոր գործնականութիւնը, կամ հարկ ընէ փոխել արդի մաքսային դրութիւնը։ Լորտերու Ժողովին մէջ նախարարական կուսակցութեան պետ՝ Տըվընշայրի դուքսը երկդիմի ճառ մը արտասանեց, որով չհակառակեցաւ իր գաղթային պաշտօնակցին օրինագծին քննութեան, բայց յարեց թէ այդ օրինագիծը կառավարութեան օրինագիծը չէ։ Իր պաշտօնակիցները, ըսաւ դուքսը, ի վերջոյ պիտի ըլլան յետ քննութեան ըսել թէ մինչեւ ո՛ր աստիճան ճիշդ են Մր. Չէմպըրլէնի մէջ բերած խորհուրդները։ Շահեկան է դիտել թէ, երեք ելմտական նախարարները, որոնք յաջորդաբար մասնակցած են արդի կառավարութեան, այսինքն Լորտ Կօշըն, Սըր Մայքըլ Հիքս Պիչ և Մր. Րիչի, երեքն ալ հակառակ են Մր. Չէմպըրլէնի օրինագծին։ Այս խորհուրդեան ուշադիր է անգլիական հասարակութիւնը որ միշտ կը յարգէ իր ելմտական նախարարները։

ԱՂԷՏՔ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳԱՑ ՄԷՋ.—Օրէկօնէ կը ծանուցուի թէ, երկրին հարաւային և արեւմտեան մասերուն մէջ աղէտքներ պատահած են։ Հափնըր քաղաքը ողողումներէն կործանուեր է։ 300էն 400 հոգի մեռեր են։ Քաղաքին բնակիչները քնացած էին գիշեր ատեն, երբ յանկարծ երկու մեթր բարձրութեամբ ջուրի դատ մը լեռնէն իջաւ, ամէն ինչ աւրել տանելով իր անցքին վրայ։ Հեռագրական հաղորդակցութիւնները խզուեցան, և Հափնըրէ 32 քիլոմեթր հեռու գտնուած տեղէ մը աղէտքը իմացուեցաւ հեռաձայնով։ Լէքսինկդըն քաղաքն ալ կործանուած է։ Հափնըր 1200 բնակիչ ունէր։

Մ. ԼՈՒԻՍ.— Պուօնէօր-Սիւս-Մէրս քաղաքը կը պատրաստուի արժանապէս ընդունելու հանրապետութեան նախագահը։ Արուեստական պարտէզ մը կը շինուի այս միջոցին, ինչպէս նաեւ բեմեր նոր աւազանին շուրջ, որուն հիմնարկէքը պիտի կատարուի արարողութեան մը միջոցին։ Քաղաքապետական խորհուրդը քուէարկած է ընդունելութեան հարկ եղած վարկերը։

ԳԵՐՄԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ այս պահուս բանակցութիւններ կը կատարէ ռուս կառավարութեան հետ։ Գերմանիա կը պահանջէ ոչ միայն Վիսթուլ գետին բացումը, այլ այդ գետին հետ առնչութիւն ունեցող Նարէվ, Պուկ, Վարթա և ուրիշ փոքր գետակներուն ամբողջ հոսանքին բացումը միջազգային վաճառականութեան առջեւ։ Ռուսական դրոշ կրող շոգենաւերը, չեն ընդունուիր Վիսթուլի գերմանական ջուրերուն մէջ։ Գերմանիա այս միջոցին դիմած է որպէս զի պարտաւորէ Ռուսիան Վիսթուլի ռուսական բաժնին նաւարկութեան կանոն մը դնելու համար։ Կը յուսացուի թէ Տնիէսթէրի համար նոյն կարգադրութիւնը պիտի ըլլայ, որպէս զի Պալթիք Ծովու վաճառականութիւնը միանայ Սեւ Ծովու վաճառականութեան։

ԿՈՐՍՈՒԱԾ ՆԱՒԵՐ.—Ֆրէօլնէ ընկերութեան ուղղուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ՝ անգլիական Օաս շոգենաւը, երբ կ'աշխատէր ազատել Սէնեկալի ծովեզերքը խրած Անթուան Ֆրէսինէ շոգենաւը, ինք ալ խրեցաւ նոյն տեղը։ Երկու նաւերուն կորուստը ստոյգ կը նկատուի։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ.—1904 տարուոյն ելմտացոյցը զոր Մ. Ռուվիէ Երեսփ. Ժողովին ներկայացուց, ծախք կը ցուցնէ 3 միլիառ 571 միլիոն 800,000 ֆր., 1903ին ծախքերն էին 3 միլիառ 328 միլիոն 400,000 ֆր.։ Հասոյթներն են 3 միլիառ 513 միլիոն 700,000 ֆր., հետեւաբար 58 միլիոն 100,000 ֆր.ի բաց մը կայ։ Բացը գոցելու համար նախարարը կ'առաջարկէ քանի մը տուրքերը աւելցնել։ Պրեզիլիոյ հետ Ֆրանսայի առեւտրական պայմանագիրը Ֆրանսական հասոյթները աւելցուցած է 17 միլիոն ֆր.։

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ ՔԱՐԻՒՂԸ։—Իտալացի մեծ գործարանատէր մը Մ. Մարթինեօլի, քանի մը օրէ ի վեր Պուքրէշ կը գտնուի, ուր մտադիր է ընկերութիւն մը հիմնել քարիւղին շահագործութեան համար։ Այս ընկերութիւն պիտի հիմնուի հինգ միլիոն ֆր. դրամագլուխով։

ՌՈՒՍԻՈՅ ՀՈՒՆՁՔԵՐԸ.—Օտեսայէ կը հեռագրեն թէ հարաւային Ռուսիոյ մէջ այս տարի հունձքերը շատ աղէկ են, բոլոր հաշիւները կ'արդարանան։ Տասը տարիէ ի վեր այսքան առատութեամբ հունձք տեսնուած չէր։

ՀԱԲԷՇՍՏԱՆ.—Բարիզի աշխարհագրական ընկերութեան անդամ Մ. Ժան Տիւչէն Ֆուռնէ, ընկերութեան ներկայացուց իր տեղեկագիրը՝ Հաբէշստանի մէջ իր ճամբորդութեան մասին։ 1901ին վերջերը Ճիպութիէ մեկնելով, Հարար հասաւ Իսա և Տօնքիլ անապատէն, անցաւ Աւաշ անապատական քաղաքէն, որ Հարարի և Հաբէշստանի մէջտեղ կը գտնուի, և Շօա քարաւանէն մեկնեցաւ Ադիս-Աբաբա հասնելու համար 1902 Փետր.ին։ Ադիս-Աբաբայի բնակիչները են մեծ մասամբ Կալաները, որոնք իրենց կենդանիներուն հետ խրճիթներու մէջ կը բնակին։ Ադիս-Աբաբա անհուն բանակատեղի մըն է պատերազմիկներու, անկարգ հիւղակներու, և ցեղապետներու յաւելցուած ցանկապատ վրաններու։ Երբ ամէն տարի Հաբէշ ցեղապետները իրենց հետեւորդներու ընկերակցութեամբ, կ'երթան հպատակութեան յարգանք ընծայել Մենելիքի, և իրենց տուրքերը տանիլ, քաղաքը այն միջոցին 100,000էն աւելի բնակիչ կ'ունենայ, որոնցմէ մեծ մաս մը վրաններու տակ կ'անցնէ։ Մարտի վերջերը, երկրախոյզ Ֆրանսացին ճամբայ ելաւ դէպ ի հիւսիս։ Նախ հանդիպեցաւ Կօճամ Թէքլա Հայմանութ մեծ ցեղապետին զոր Մենելիք քանի մը օր առաջ ձերբակալել տուած էր և դատապարտեցաւ կախաղանի՝ թուղթեր կեղծած ըլլալուն համար, բայց կայսրը աւելի ներում շնորհեց։ Տասը օր քալելէ վերջ, Կալլաններու մեծ գաչտավայրին մէջ, հասաւ այն տեղը՝ ուրուն խորը կը հասնի Կապոյտ Նեղոս։ Ջրանց մինչեւ այս որ 1200 մեթր խորութիւն ունի, որուն չորս կողմերը կը բարձրանան Շօայի սարահարթերը։ Ցից ժայռավայրէ մը մի միայն կարելի է իջնել մինչեւ Նեղոս, նեղ կիրճեր կան, ցած հովերը բարու միջոցով։ Գետին եզերքները կը վխտան պօա օձեր, և ջուրերուն մէջ կ'ապրին առատօրէն կոկորդիլոսներ և գետաձիեր։ Անդրանդին միւս կողմը, հարկ կ'ըլլայ յաճախ ջորիներու և էշերու՝ բեռները վար առնել Կօճամի վերին սարահարթը հանելու համար։ Կօճամի լեռներուն մէկ մասը հիւսիսէն կ'իջնայ Ցանա լճին վրայ։ Չօքքէ լեռները, որ մինչեւ 4000 մեթր բարձրութիւն ունին, կը պարունակեն Կապոյտ Նեղոսի ակերակունքը։ Կօճամի մայրաքաղաքն է Մարքօս, հին Մանկուբեր։ Երեք տարի առաջ այդ երկիրը անկախ էր իր ցեղապետին հետ։ Բայց Թէքլա Հայմանութի մահէն վերջ, Մենելիք իր պետութեան կցեց Կօճամը։ Կապոյտ Նեղոսի ակը տեսնելէ վերջ, որ սուրբ վայր մը կը համարուի և ցանքով պատուած է, երկրախոյզը Ցանա լճը հասաւ, որ 68 քիլոմեթր երկայն և 55 քիլոմեթր լայն է։ Հիւսիսէն Ամհարա լեռները և արեւելքէն Պալամէտէր իրարմէ բաժնուած են սեպացեալ սարերով։ Մենելիքի հրամանաւ այս լճին քարտէսը առնուած է։ Բազմաթիւ կղզիներ ցրուած են լճին մէջ, որոնցմէ ամենէն մեծը, Տէք, հօթը եկեղեցի ունի, ուր կան Ղպտի վանականներ։ Լճերու մէջ առաջացած թերակղզիները ծածկուած են խառնելի ծառերով։ Երկրախոյզը իր բոլոր հետեւորդներուն հետ լճին շրջանը ըրաւ, Նեղոսէն անցաւ կամուրջէ մը, զոր Բորթուգէզները շինած են Ժ.Զ. դարուն վերջերը, և Ցոնկսի վերջերը ճամբայ ելաւ Ադիս-Աբեպա դառնալու համար։ Վերադարձը անդլի ունեցաւ Չօքքէ լեռներէն։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ.—Մր. Չէմպըրլէն Երեսփ. Ժողովին մէջ յայտարարեց թէ Թրանսվալի և Օրանժի վնասեալ բնակիչներուն պատերազմական հատուցումները դեռ կատարուած չեն։ Երեք միլիոն անգլ. ոսկի յատկացուած է ասոր համար։ Երկու միլիոնը անգլիացի հպատակներուն համար, իսկ մէկ միլիոնը Պօէրներուն և բնիկներուն համար։ Լորտ Միլնըր յայտարարեց է թէ այս գումարը լիովին կը բաւէ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՎԻԵՆՆԱ, Յնս. 18. — Եգիպտոսի Խտիվը հոս հասաւ։

ՊԷՇԹԷ.—Պաշտօնաթերթը կը հրատարակէ Յնս. 16ի արքայական որոշումը, որ կ'ընդունի Սէլլի Դահլիճին հրաժարականը, լիովին ճանչնալով հանդերձ անոր երկրին մատուցած ծառայութիւնները։ Խորուաթիոյ նախարար Մ. Չէհ և առեւտրական նախարար Մ. Լանկ «Երկաթեայ Թագ» պատուանշանին Ա. աստիճանը ստացան։

—Հունգարական Հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ Խորհրդարանի անդամներէն ոմանց հետ Մ. Էգլէն Թիցայի բանակցութեանց նպատակն էր կարծեաց փոխանակութիւն մը ունենալ, գիտնալու համար թէ ի՛նչ պէս կարելի է դարման տանիլ Խորհրդարանին տագնապալի կացութեան։ Այս խորհրդակցութեանց միջոցին կարծեաց անհամաձայնութիւններ երեւան եկած ըլլալով, կոմս Թիցա դեռ ոչ մէկուն պաշտօն առաջարկած է։ Այս պատճառաւ, այս պահուս չի կրնար ըսուիլ թէ կոմս Թիցայի առանձնած պաշտօնը ի դերեւ ելած է։

—Կոմս Թիցա այս իրիկուն Վիեննա գնաց, *Թագաւոր-Կայսեր տեղեկագիր տալու։

ՎԻԵՆՆԱ.— Ֆրեմտենպլաթ կը յայտարարէ թէ իրողութեանց հակառակ է այն լուրը թէ՝ զինուորական ծառայութեան նոր օրէնքին վրայ արդէն համաձայնութիւն մը գոյութիւն ունի։ Երկամեայ ծառայութեան հիման վրայ զինուորական օրինագիծը արդէն պատրաստուած է, բայց երկու Կառավարութեանց նկատառման յանձնուելու Թուականը դեռ պիտի որոշուի, Հունգարիոյ մէջ քաղաքական կացութեան պարզուելուն համաձայն։

ԼՈՆՏՈՆ.— Անգլիոյ Պանքան իր զեղչի սակը 3 1/2էն 3ի իջեցուց։

ՊԵՐԼԻՆ.—Ընդամէնը 395 ընտրութիւններէն 387ին արդիւնքը ծանօթ է։ Ընտրուեցան 31 պահպանողական, 88 կեդրոնի կուսակցութենէն, 54 ընկերվարական, 5 ազգային-ազատական, 4 Լեհ, 6 Կայսերական, 6 Ալզասցի, 1 Դանիացի, 4 չէզոք, և 184 համեմատականի մնացած։ Համեմատականի մնացողներն են 122 ընկերվարական, 65 ազգային-ազատական, 37 պահպանողական, 35 կեդրոնի կուսակցութենէն, 24 ժողովրդային ազատական, 16 կայսերական, 11 միութենական-ազատական և 5 հակահրէական։

ԲԱՐԻԶ.— Նիւ-Եորքի Սակարանին հեռագիրը կացութիւնը լաւագոյն ցոյց կուտայ։ Երկաթուղեաց արժէթուղթերուն վրայ թեթեւ բարձրացում մը յառաջ եկած է։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

19 Յունիս 1903

Ֆրանս. 3% (3% Français)	97 32
Րէժի (Tab. Turcs)	384 —
Դոնսոլիտ (R. Turque D.)	32 50
Երկաթուղի (Lots Turcs)	133 25
Պանք Օթթ. (Banque Ott.)	606 —
Թրանսվալ (Transvaal)	119 50

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ Խորհուրդը երէկ գումարուեցաւ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ և զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով։

1. Որովհետեւ ներկայ դպրոցական տարեշրջանը աւարտելու մօտ էր, Խորհուրդը ըստ կանոնի ձեռք առաւ ուսուցչական ընտրելեաց և մայրաքաղաքիս նախակրթարանաց շրջանաւարտ աշակերտներու քննիչ յանձնաժողովներու կազմութեան խնդիրը. և խորհրդակցելէ ետք սահմանեց հետեւեալ կարգադրութիւնները։

Ա. Նկատելով որ քանի մը տարիներէ ի վեր ուսուցչական ընտրելիներ մեծագոյն մասամբ կը ներկայանան իբրեւ ընտրելի օգնական-ուսուցչի և վարժուհիի և շատ ցանցառ թիւ մը կը կազմեն զանազան ճիւղերու ուսուցչութեան մասնագէտ կամ դասատուակ ուսուցչի ու վարժուհիի քննութեան ներկայացողները, նկատելով որ Կազմ. Կանոնագրին 33րդ յօդուածին տրամադրութեան փոխաբերական առումով, օգնական-ուսուցիչները և վարժուհիները, պարտին երկու տարի պաշտօնավարութենէ վերջ դասատուակ ուսուցչի կամ դասատուակ վարժուհիի քննութիւն անցնիլ և նոյն աստիճանին վերածել իրենց վկայականները, և նկատելով որ Կազմ. Կանոնագրին 12րդ յօդուածին տրամադրութեան համաձայն ազգ. նախակրթարաններու կազմութիւնը վերածուած է դասարանական դրութեան և դասարանները պէտք են յանձնուիլ դասատուակ ուսուցչի և կամ դասատուակ ուսուցչուհիի խնամքներուն, որոշեց նախ ներկայ տարիէն սկսեալ ուսուցչական հարցաքննութիւնն փոխանակ իւրաքանչիւր տարի, երկու տարին անգամ մը ուսուցչական ընտրելիներու քննութիւն կատարել, ինչպէս որ Կազմ. Կանոնագրին վերոյիշեալ յօդուածին պարբերութիւնն ալ այնպէս կը տրամադրէ թէ ընտրելի երբ առաջին քննութեան մէջ անյաջող ելլէ, երկու տարի վերջ միայն կարենայ քննութեան ընդունուիլ։ Հետեւաբար Խորհուրդը որոշեց որ ներկայ տարին ուսուցչական հարցաքննութեանց մասնակցին, Ա.—Անոնք որ կը փափաքին ու և է ճիւղի օգնական-մասնագէտի կամ բուն մասնագէտի քննութիւն անցնիլ։ Բ.—Անոնք որ օգնական-ուսուցչի կամ օգնական-վարժուհիի վկայական ունենալով, ըստ պարտաւորութեան կը փափաքին վերածել դասատուակ-ուսուցչի կամ դասատուակ-վարժուհիի աստիճանին։ Եւ անոնք որ չը ներկայանան երբեք իրաւունք չունենան իբրեւ օգնական ուսուցիչ կամ վարժուհի, վարժարան մը վարելու։ Գ.—Ասկէ վերջ բացարձակապէս ջնջուած ըլլալով ուսուցչական ընտրելիներու հարցաքննութեանց հրահանգին 26րդ յօդուածին տրամադրութեան համաձայն, 1893 թուականէն ի վեր մինչեւ հիմայ առնուած առժամեայ վկայականները, որոնք ըստ կանոնի արդէն մէկ տարուան սահմանափակութիւն մը պիտի ունենային, այդ կարգի վկայականներ ունեցողներն միայն պիտի կարենան իրենց պատկանած ճիւղերուն կանոնական քննութիւնը անցնիլ և ստանալ բուն վկայական։ Դ.—Տեսնելով որ վարժարաններու մանկապարտէզի բաժնին մէջ, ձեռական աշխատութեանց վերաբերեալ ուսուցչական վկայականներով ուսուցչուհիներ կը պաշտօնավարեն մանկապարտէզներու մէջ և դիտելով որ ուսուցչ. հարցաքննութեան 25րդ յօդուածին տրամադրութեանց համաձայն, մանկապարտէզի վարժուհիները պարտին օգնական վարժուհիի վկայական ունենալ և միանգամայն հմտութիւն Ֆրէօպէլեան խաղերու վարժութեանց կիրառութեան, որոշեց որ այս կարգի ուսուցչուհիներն ալ կարենան մասնակցիլ ներկայ տարիին հարցաքննութիւններուն և առնել իրենց վկայականները։ Խորհուրդը յետոյ կատարեց քննիչ յանձնաժողովոյ ընտրութիւնը և միաձայնութեամբ նոյն յանձնաժողովոյ անդամ կարգուեցան. Տ. Հմայեակ արք. Դիմաքսեան, Տիկին Զապէլ Ասատուր, Ռէթէոս էֆ. Պէրպէրեան, Աւետիս էֆ. Սուրէնեան, Գրիգոր էֆ. Զաքարեան, Իգնատիոս էֆ. Մուրատեան, Աւետիս էֆ. Ատանաձար, Յովհաննէս էֆ. Հինդլեան։

Իսկ գալով մայրաքաղաքիս նախակրթարաններու շրջանաւարտներու քննութեան Խորհուրդը փափաքելով որ անոնք աւելի կանոնաւոր և նպատակին յարմար եղանակաւ մը կատարուին, արժան դատեց Կրթական Ծրագրին շրջանաւարտ տարիներու համար սահմանուած աստիճանին վրայ զանազան ուսմանց վերաբերեալ հարցարանը այս տարի ուղղակի իր կողմէ պատրաստել և ինքնալ պահանջներով հաղորդել զայն Քննիչ Յանձնաժողովին՝ որ երկու ճիւղ պիտի ունենայ, մին Պոլսոյ և շրջակայ վարժարաններու համար, և միւսը Բերայի, շրջակայից ինչպէս նաեւ Իւսկիւտարի և Գատըգիւղի վարժարաններուն համար։ Հետեւաբար յանձնաժողովոյ կազմութիւնը տեղի ունենալով Պոլսոյ բաժնին անդամ կարգուեցան Տ. Տաճատ քհ. Բաշեան, Օր. Ֆօթինէ Խաչատուրեան, Նշան էֆ. Թօրոսեան, Լեւոն էֆ. Թաշճեան։

Բերայի բաժնին անդամ կարգուեցան Բերայի Տ. Ներսէս քհ., Տիկ. Աղաւնի Նիկողոսեան, Գրիգոր էֆ. Մարգարեան, Գառնիկ էֆ. Բարունակեան, Մանասէ էֆ. Սուլթանեան։

Այս յանձնաժողովը պաշտօն պիտի ունենայ հսկել շրջանաւարտ աշակերտներու և աշակերտուհիներու քննութիւններուն և արդիւնքը քննել ու յայտագրել Խորհրդոյ, գնահատելու համար։

Խորհուրդը ասոնցմէ զատ զբաղեցաւ կարգ մը խնդիրներով։

ԲԱՐԵՍԻՐ անձ մը առջի օր Խասգիւղի Գալֆաեան որբանոցն այցելելով տասը օսմ. ոսկի նուիրեր է և հակառակ մայրապետին թախանձանքներուն, չէ ուզեր իր անունը յայտնել։

Անհաւատալի ճշմարիտ բարեսէր մը, որուն ձախը չի գիտեր թէ ի՛նչ կը գործէ աջը։

ՊԱՐՍԿԱ-ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ լնկ. առաջնորդ Տ. Սահակ արքեպիսկոպոս Այվատեան, որ ապրիլ 27ին մեկնած էր Թէհրանէ դէպի Ջուղա (Սպահան), ողջամբ հասեր է իր Աթոռը։

ՊԱՅԱԶԻՏԻ գաւառական ժողովոյ ընտրութիւնը կատարուած և Պատրիարքարան հաղորդուելով հաստատուած էր։ Պայազիտցիք հաստատութեան պաշտօնագիրը ընդունելով շնորհակալութիւն յայտներ են, խոստանալով որ վիճակին եկեղեցական և կրթական գործերը կանոնաւորաբար պիտի վարեն։

ԲԱՂԷՇԻ նորընտիր առաջնորդ Տ. Եղնիկ Ծ. վրդ. Դալբաքճեանի պաշտօնին վերաբերեալ կայս. Պէրաթը, պատրիարքական կոնդակը և ուրիշ պաշտօնագրեր Բաղէշ հասած ըլլալով, վիճակին աւագ. փոխանորդ Տ. Բարսեղ քհ. շնորհակալութիւն կը յայտնէ և իրենց առաջնորդին փութացումը կը խնդրէ։

Ինչպէս գրեցինք արդէն Տ. Եղնիկ վրդ. անցեալ երկուշաբթի օր իր պաշտօնատեղին մեկնեցաւ։

ՄՈՒՇԻ պատր. փոխանորդ Խորէն վրդ. Պէհրիկեան 50 ոսկիի փոխանակագիր մը ղրկեր է Մալազկերտի երկրաշարժէ արկածեալներուն ի նպաստ, յայտնելով թէ՝ առջի ղրկած 50 ոսկին չբաւեր արկածեալներուն պէտքին, որովհետեւ ժողովուրդը մեծ վնասներ կրած է երկրաշարժէն, որ սովորականէն աւելի զօրաւոր և վտանգաւոր եղած է։ Շատ մը գեղեր վնասուած են. արկածեալ ժողովուրդը հիմայ բնակարանէ և անհրաժեշտ օրապահիկէ զուրկ է։ Մալազկերտի երկրաշարժէն վնասուած եկեղեցիներուն թիւը 7ի կը հասնի 400-500 տուն փլած է. 600 է աւելի անձի կորուստ կայ, 1690 անասուններ, 844 կով, 50-60 ձի. աւանաւ և 2000ի մօտ ոչխար վնասուած են։ Արկածեալներուն մէջ կան նաեւ շատ մը հիւանդներ և վիրաւորեալներ։

Խորէն վրդ. վերջացնելով նամակը կը չեշտէ անմիջական օգնութեան պէտքը։

ԱՌՋԻ ՕՐ Ս. Պատրիարք Հայրը Շիշլիի գերեզմանատան երթալով, անձամբ աչքէ անցուց դուռին և սենեակներուն շինութիւնը և ինչ ինչ կարգադրութիւններ ըրաւ։

ԲԵՐԱՅԻ աւագերէց Տ. Յովհաննէս Ա. քհ. Մկրեան, քանի մը օրէ ի վեր հիւանդ ըլլալով անկողնոյ կը ծառայէ։

ԽԱՍԳԻՒՂԻ քարոզիչ Տ. Տիր... Ծ. վրդ. Մարգարեան, վաղը ... Թօփքէփի առթիւ, նոյն թաղի եկեղեցիին մէջ յատուկ Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ։

ԿՐՕՆԱԿԱՆ Ժողովոյ առաջիկայ նիստին մէջ, նկատողութեան պիտի առնուի Բալուի առաջնորդ և հիմայ ... հիւանդանոցը գտնուող Տ. Ազատ վրդ.ի վիճակը և անոր մասին ինչ ինչ կարգադրութիւններ պիտի ըլլան։

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ Խորհուրդը երէկ Պատրիարքարանի մէջ իր սովորական նիստը գումարեց, նախագահութեամբ Պատր. Փոխանորդ Սրբազանին և ատենապետութեամբ Տօքթ. Ալլահվերդեան էֆ.ի։

Խորհուրդը երկայօրէն զբաղեցաւ մօտակայ դատաւէ մը եկած ... մասնական խնդրով, և շարունակութիւնը թողուց յաջորդ նստին։ Նկատողութեան առաւ նաեւ Կայս. ... վարժարանէն եկած տեղեկագիր մը ... որուն խնդրոյ տէր այրը և կինը ... յետոյ արդիւնքը տեղեկագրել ... Ժողովին։

Երկու ամուսիններու ... առկէց առաջ ծագում առած ... ձայնութեան պատճառները քննած ըլլալով, հաշտութեան ձեռնարկեց։

Խորհուրդը ասոնցմէ զատ զբաղեցաւ ուրիշ մէկ քանի ամուսնական խնդիրներով։

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ հոգաբարձութիւնը իր առջի օրուան հիւանդանոցի այցելութեան առթիւ հետեւեալ կարգադրութիւնները ըրած է ... նկատմամբ։ Հիւանդարանի ... կարգած է մեծ դրան ... բանալու ... որուն յաջորդած է ... մարաւայա՞ մը. ... [illegible]

ԾԱՂԻԿ գրական շաբաթաթերթի այս օրուան թիւին բովանդակութիւն։ Ցանդավէճին Բարդալեանը.— Մ. ՇԱՄՏԱՆՃԵԱՆ։ Երգ կը խնդրուի.— ԱՐԳՈՍ։ Գրաբար քերականութեան վէճեր.—Յ. ԳՈՒՐԳԷՆ։ Քրոնիկ, ... բեր դանիական և գերմանական.— ... ԲԻՍՄԱՐՔ։ Ֆրերին Նիչէ.—Մ. ՇԱՄՏԱՆՃԵԱՆ։ Նորերու Բաժինը (Տաղեր) —Ա. ԴԻՈՐԳԵԱՆ։ Ինչ կ'ըսեն թերթերը.—ՏՈՒԹ. ԴԱԻԻԹԵԱՆ։ Չլափ... տուր սէր.—(քերթուած) ՎԱՀԱՆ ՄԱԼԷԶԵԱՆ։ Մարմինով խնկած՝ հոգի ... բարձր (նորավէպ).— Մ. Կ. ՄԱՃ...ԵԱՆ։ Թատերական կեղծաւոր ... խաղերը.—Վ. Գ., Կնոջ ... ԳՐՈՒԶ։ Պատմ. ու երգական մասե... նագիրները.—ԵՐԵՒԱԿ։ Ուղեւորու...—Ա. Փ.։

ԷՏԻՐՆԷ-ԳԱՊՈՒԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏԱՆ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

[illegible]

Զարմանալի և միևնոյն ժամանակ սարօրինակ չէ՞ք գտներ մեր Թաղական ազային այս առաջարկը. այդ անձը եթէ բարեգործութիւն մը կը սեպէ ամառականաւոր պաշտօն վարելը, թող հաճի եթէ կը ներէ գործը, առանց փոխարինութեան անանէ այդ հսկողի պաշտօնը, ինչ որ թէ՛ շնորհակալութեան արժանի պիտի ըլլայ և թէ բարոյապէս ալ օգնած պիտի ըլլայ. չը գիտե՞ր թէ, ձրի օգնելն ալ բարեգործութիւն մըն է։

Բայց հիմա քանի որ Նախնական աշխատութեանց սկսուած է ալ, անշուշտ քարոզիչ հայր սուրբը իր Նախագահութեանը ներքեւ յանձնաժողովի մը կազմութեանը պիտի ձեռնարկէ անմիջապէս, ինչ որ ամէնէն կարեւորն է. միայն այդ յանձնաժողովոյ անդամք պէտք է ըլլան, գործունեայ, փորձառու և հաշուագէտ անձինք, որպէս զի կարող ըլլան ի գլուխ հանել այսպիսի դժուարին գործ մը. ուստի կը սպասուի Թաղեցիներէն օգնել իրենց կարողութեան չափովը նիւթապէս թէ բարոյապէս, որպէս զի յանձնաժողովոյ աշխատութիւնները դժուարութեան չը մատնուին, և մի քանի ամիսէն կարող ըլլանք աւետելու Խաչէնց-Դաղտի Հայոց գերեզմանատան պատերու շինութեան աւարտումը, անոր դրանը վրայ անշուշտ արձանագրուած տեսնելով Կոխւն վրդպ. Եսայեանի անունը, որ արդարեւ իր տարած աշխատութեանը համար մեծ գովեստի արժանի է։

ԼԻՕՆ-ՇԱ.

Գալաթ 5 Յունիս 1903

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՑ

Ազգային Պատրիարքարանի և Թաղ. Խորհրդարաններու մէջ գործածելի հաշուետումարաց, ինչպէս նաև Պատրիարքարանի Թղթեղէն պիտոյից գնումը՝ որոշմամբ Տնտեսական Խորհրդոյ՝ մրցումով պիտի կատարուի։ Ցանձնառուները կը հրաւիրուին յառաջիկայ Չորեքշաբթի օր, Յունիս 11, ժամ 4 ու կէսին ներկայանալ Տնտեսական Խորհրդոյ ի Պատրիարքարան։

6 Յունիս 1903 (Կնիք)

ԲԵՐԱՅԻ ԷՍԱՅԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ

Պատուական օրաթերթիդ երէկի թիւին մէջ «Թաղեցի» ստորագրութեամբ՝ հարցում մը ուղղուած էր ինձ, որու կը փութամ համառօտիւ պատասխանել։

Էսայեան վարժարանի աղջկանց երկու բարձրագոյն կարգերու ցրուած և կամ լուծուած ըլլալու տարաձայնութիւնը ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԷՍ ՍԽԱԼ է։

Որովհետեւ

1. Լրացուցիչ Ը. դասարանի 9 աշակերտուհիք, (որոնց 2ը՝ Օրթագիւղէն, 1ը՝ Իւսկիւտարէն, և 1ը՝ Գումգաբուէն) ո՛չ միայն ամբողջովին ներկայ են և դասախօսութիւնք կանոնաւորապէս տեղի կ՚ունենան, այլ և, նոյն այդ Ը. դասարանի 9 աշակերտուհիք ինքնաբերաբար պատրաստակամութիւն յայտնած են տարի մը եւս շարունակելով՝ ամբողջացնել իրենց բարձրագոյն նախակրթութեան եռամեայ կաճառն շրջանը։

2. Ներկայ դպրոցական տարեշրջանին սկիզբը, Լրացուցիչ Ա. դասարանը (Է. կարգ), կը բաղկանար 17 աշակերտուհիէ. Անոնցմէ մէկը, նիւթական պատճառներով ստիպուեցաւ հրաժարիլ և օգնական վարժուհի ըլլալ, մէկը՝ ամուսնացաւ, 3ը՝ հիւանդութեան պատճառաւ հրաժարեցան, մէկը՝ Իւսկիւտար փոխադրուեցաւ, և մէկ քանին ալ, կա՛մ քննութենէ խուսելով և կա՛մ միմիայն ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԲՐԱԹԻՔ ստորելու համար առած քալած են։ (Թէև վարժարանիս մէջ կան, մէկ այցելու Ֆրանսացի և երկու Ֆրանսուհիէ պաս, Յարութիւն էֆ. Յովհաննէսեանի և Օր. Օսեանի նման ձեռնհաս Ֆրանսագէտ ուսուցիչներ։)

Ուրեմն տասնեւօթնէն, կը մնայ ութը աշակերտուհի՝ որոնք իրենց դասերը կանոնաւորապէս շարունակելով կը պատրաստուին տարեկան քննութիւն տալ։

Արդ, վարժարանիս վարչութիւնը ինչպէս կարող էր արգիլել որպէսզի, աշակերտուհի մը՝ կարօտութեան պատճառաւ դպրոցէն չհրաժարի, ուրիշներ՝ չհիւանդանան, այսինչը՝ Բերայէն Իւսկիւտար չփոխադրուի և ուրիշներ ալ ԲՐԱԹԻՔԻ և կամ ուրիշ չլացուցիչ բանի մը ետևէ չվազեն։

3. Բացարձակապէս սուտ է և սխալ այն խօսքը թէ՝ ուսուցիչները աշակերտ չգտնելով առած քալած ըլլան. Որ տեսնուած է որ ութը աշակերտին ներկայութիւնը անբաւական նկատուի կանոնաւոր դաս աւանդելու, մանաւանդ երբ այդ թիւը ա՛լ եւս վերջնական է։

4. Դարձեալ Ցարգոյ «Թաղեցի»ին խօսքով, եթէ երբեք ո՛ր և է դասի կամ դասախօսութեան մը եղանակի մասին լուրջ ու բանաւոր դիտողութիւն մը կայ, պէտք է ծնողաց կողմանէ՝ ուղղակի վարժարանին վարչութեան դիմել տրուի և ո՛չ թէ աշակերտի բերնով. այն ալ անշուշտ ո՛չ թէ տարեկան քննութեանց ամիս մը մը մնացած...։

Ի վերջոյ յարգոյ Թաղեցին կրնայ վստահ ըլլալ որ, յառաջիկայ տարեշրջանին, եթէ կը փափաքի, իր զաւակաց համար պատրաստ պիտի գանէ լրացուցիչ երեք դասարաններ, միջավայրին ու աշակերտաց սպագային տեսակէտով ամէն առաւելութեամբ օժտուած։

Մնամ յարգանօք

Տնօրէն

Բերայի Ազգ. վարժարանաց

ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

ՄԱՆԶՈՒՄԷ

Արդեօք այս պատասխանը կը գոհացնէ՞ Բիւզանդիոնը, որ Է. և Ը. աղջկանց բարձրագոյն դասարաններուն ցրուելուն և դասաւանդութեանց դադրելուն լուրը տուած էր։

Օր. Մալվինէ Սագաեան, Սերովբէ Սագաեան, Տէր և Տիկին Մանուկ Միքայէլեան և զաւակունք, Տէր և Տիկին Բարթամ Սարըեան և զաւակունք, Տէր և Տիկին Գաբրիէլ Համբարձումեան և զաւակունք, Տէր և Տիկին Ա. Նշանտաճեան և որդին, Տէր և Տիկին Խաչիկ Երկանեան, Տէր և Տիկին Գաւնիկ Կարմրուկեան և զաւակունք, Տէր և Տիկին Գէորգ Թիւյսիւզեան և զաւակունք, ինչպէս նաև Միքայէլեան, Սարըեան, Համբարձումեան, Գանճեան ընտանիքները իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք ներկայ գտնուելով

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻՑԱ Յ. ՍԱԳԱԵԱՆԻ

յուղարկաւորութեան, այս առթիւ իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին։

Ս. ՓՐԿՉԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Հանգուցեալ Այրի Տիկին Մարիամ Յ. Սագայեանի յուղարկաւորութեան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են Հիւանդանոցիս.

Ազն. Տէր և Տիկին Մանուկ էֆ. Միքայէլեան 108, Տէր և Տիկին Գաբրիէլ էֆ. Համբարձումեան 108, Բարթող էֆ. Սարըեան 108, և Օր. Մալվինէ Սագայեան 216 ղրշ.

Ա. Զ Դ

Ս. Էջմիածնի հիմնարկութեան հազար վեց հարիւր ամեակի յոբելեանը հանդիսաւորութեամբ կատարելու համար Ն.Ս. Օծութեան վեհաշնորհ սրբազնագոյն կաթողիկոսի հրամանաւ և Ամենապատիւ Ս. Պատրիարք Հօր կարգադրութեան համաձայն, Թաղիս քարոզիչ Գեր. Տ. Հմայեակ սրբազան եպիսկոպոս Դիմաքսեան հանդերձեալ է Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ մէջ, առաւօտ պատշաճի քարոզութեամբ բանին կենաց մխիթարել գթարեպաշտ ժողովուրդն և զկնի Ս. Պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել ի յիշատակ հոգելոյս կաթողիկոսաց առաքելական Մայր Աթոռոյն Ս. Էջմիածնի։

Նոյն օր. Բանկալթի գերեզմանատան Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ սմանախմբութեան առթիւ Արժ. Տ. Մեսրովպ վարդապետ Նարոյեան Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ նոյն եկեղեցւոյ մէջ։

Բերա 6 Յունիս 1903 (Կնիք)

* * *

Ի խնդրոյ Թաղիս բարեպաշտ ժողովրդեան, Պանդըրմա-Պալըքէսիրի Առաջնորդական փոխանորդ Տ. Թաթէոս Ծ. վրդպ. Դուրեան յառաջիկայ կիրակի, 8 յունիս, հանդերձեալ է Ս. Պատարագ մատուցանել Պալաթի Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցւոյն մէջ, ի հաւեւոր մխիթարութիւն բարեպաշտ ժողովրդեան։

Ի դիմաց Թաղ. Խորհրդոյ Պալաթի

Ատենադպիր Ատենապետ

Յ. ՊԷՕՊԼԻԽԵԱՆ Յ. ՃԱՖՃԱՖԻ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ

(1903 Յունիս 6/19 Ուրբաթ)

ՑՈՐԵՆ

Սէրթ էքսթրա, օկան		38 փր.
» միջին տեսակ »		36-37 »
Ճերմակ Ա. լիպրայէն պակաս		$7^1/_4$ ղշ.
» Բ.	»	$7^1/_2$ »
Մախլիւթ (խառն)	»	$8^1/_4$-$8^1/_2$ »
» (հաճարով)	»	9-10 »

Այսօր ժամանեց 3 վակոն ցորեն Անատոլ։

Ա Լ Ի Ւ Ր

Տեղական քըրմա Ա. պարկը		74 ղշ.
»	» Բ. և Գ. » 71-73	»

Օտէսա 3000 պարկ. Ա. 95, Բ. ըստ տեսակին 79-88, Գ. ըստ տեսակին 69-77, Դ. 60-64 ղշ.։

Թ Ե Փ

Օկան 15 փարա։

Գ Ա Ր Ի

Աղէկ տեսակը	12-$12^3/_4$ ղշ. գրիւը	
Երկրորդ »	$11^3/_4$	»

Մ Ի Ս Ի Ր

Օկան 31-32 փարա։

* * *

Մ Ա Ն Ա Ծ

Վերջապէս մեր հրապարակին վրայ ալ զգալի եղաւ բամպակին սղելը և յաճախորդները կամայ ակամայ սկսան նոր գիներով գնումներ ընել։ Երէկուան սրօթին հնագրական գինն էր 7 քէսա, թէև վաճառականներէ ոմանք $7^1/_4$ քէնոի ևս հնագիր առած էին։

ԹԱՏԵՐԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ՆՊԱՍՏ

ՍԱՄԱԹԻՈՅ ԵՐԵՔ ՄԻԱՑԵԱԼ ԹԱՂԵՐՈՒ ԱՂՔԱՏ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐՈՒՆ

Վաղը կիրակի, 8/21 Յունիս, Բերա, Բըթի-Շանի Թաղապետական Թատրոնին մէջ, Սամաթիոյ Աղքատախնամը, ի նպաստ երեք միացեալ Թաղերու աղքատ հիւանդներուն, կը սարքէ իր տարեկան ներկայացումը, ամէն ջանք ընելով որ հասարակութիւնը ախորժ ժամանց մը վայելէ, այդ բազմամարդ Թաղին բազմաթիւ աղքատ հիւանդներուն նպաստած ըլլալու գոհունակութիւնով։

Սամաթիոյ Աղքատախնամը աւելի պէտք է որ քաջալերութեան արժանանայ, որովհետեւ իրապէս աղքատներու, հիւանդներու թիւը չափէն աւելի շատ է, բաղդատմամբ ուրիշ Թաղերու։

Այս Աղքատախնամը քանի մը շաբաթներէ ի վեր կ՚աշխատի ներկայացման փայլունութեանը. և այդ ներկայացումին յաջողութեանը համար Թաղեցի և ոչ-Թաղեցի ծանօթ երիտասարդներէ բաղկացած կարգադիր-մասնախումբ մը ընտրած է, որուն անդամներն են,

Անտոն Ասլանեան, Անտոն Փէրտէճեան, Գառնիկ Թավշանճեան, Գաբրիէլ Տէօքմէճեան, Գառնիկ Հայոցեան, Երուանդ Փափազեան, Լեւոն Փափազեան, Լեւոն Էթմէքճեան, Հրաչեայ Նշանտաճեան, Մկրտիչ Այվզեան, Միսաք Սուրեան, Յովակիմ Ամիկեան, Յարութիւն Պէյլէրեան (համարակալ), Սիմոն Զպուքճեան (գանձապետ), Սիմոն Զիլինկիրեան, Օննիկ Զպուքճեան և Վահան Թօփկեան էֆէնտիները, որոնք ամէն ջանք ի գործ դրած են հասարակութեան հանգիստին համար։

Կարգադիր-մասնախումբը ուրիշ Թաղերու աղքատախնամներուն այս տարի սարքած ներկայացումներէն տարբեր եւ նոր բան մը բրած ըլլալու համար, այս անգամ ՄՆԱԿԵԱՆ Օսմ. Թատերական խումբին դիմած է որ վաղը, կիրակի ցերեկ, ժամը 7ուկէսին պիտի ներկայացնէ,

ԳԵՂԵՑԻԿՆ ԱՄԷԼԻԱ

Բարոյալից քառերգութիւնը,

Եւ անկէ վերջը

ԳԱՒԱԹ ՄԸ ԹԷՅ

Խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը,

Որոնց երկուքին ալ ընտրութիւնը, կատարեալ հաճոյք մը պիտի ըլլայ մեր թէ՛ բարեսէր և թէ՛ թատրասէր հասարակութեան։

Այս վայրկեանին պիտի մտնայ նաեւ ամաթեօրներու սիրուած խումբի մը քաղցրալուր թրթռացումներուն ունկնդրելու հաճոյքը։

Տարակոյս չկայ թէ, թէ՛ Սամաթիոյ Աղքատախնամին և թէ՛ կարգադիր մասնախումբին այս ջանքերը պիտի պսակուին արժանաւորապէս, և վաղուան օրը, մեր բարեսէր հասարակութեան նպաստներովը, ալուոր հասոյթ մը պիտի վիճակի Սամաթիոյ երեք միացեալ Թաղերուն աղքատ հիւանդներուն։

ՀՍՏԵՒԱԲԱՐ ԿԱՐԺԷ ՆԵՐԿԱՅ ԸԼԼԱԼ

ՎԱՂԸ, ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ 7ԻՆ

ԲԸԹԻ-ՇԱՆԻ ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆԸ

ԱՅՍ ՑԵՐԵԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԻՆ

ՕՍՄ. ՁԱԽՆՇԱԽՈՒՄԲԸ կը հաղորդէ մեզ թէ, Միքայէլ էֆ. Ջափրասթի յանկարծական անհանգստութեան պատճառաւ, Հինգշաբթի իրիկուան Կիւլիսթան Պալըգճըի ներկայացումը յետաձգուած է այս իրիկուան։

ՏՕՔԹՕՐ ՃԷԼԱԼԵԱՆ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ԳԱՂՂԻԱԿԱՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ԾՆՆԴԱՄԻՋԱՑԻՆ ԱԽՏԵՐՈՒ

ԲԵՐԱ, Մեծ Փողոցի ուղղութեան վրայ Միսք փողոց թիւ 4, ԱՄԷՆ ՕՐ։

ՍԵԼԱՄԼԸԳ ՌԵՍՄԸ ԱԼԻՍԻ

Տիւնքի ճիւմաա կիւնիւ Սէլամլըգ րէսմի ալիսի Համիտիյէ ճամիի շէրիֆինտէ իճրա պուլունմուշ տըր։

ԹԵՊԼԻՂԱԹԸ ՐԵՍՄԻՅԵԷ

Տիւնքի ճիւմաա կիւնիւ Սէլամլըգ րէսմի ալիսինտէն սօնրա չալըան սըւրպուղան միւտասարըֆի Սէնիյէի Հայրէթը Բաթուշանի խըզէրինէ Ասարիա վէ Մաճարիսթան սէֆիրը քէչիւրի էսալէթլու Պաուն Տը Գալիչէ հազրէթլէրի սուրէթը ղայրը րէսմիյէտէ հուզուրը չէվքէթմէվֆուրը հազրէթը Թաճտարիտէ չէրէֆ միւթուլ էտիլմիշ տըր։

ՆԵՐՔԻՆ

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.—Ֆռայե Բրեսս կ՚ըսէ թէ, Պուլկարիոյ նախարարութիւնը իր գերիշխան Պետութեան՝ օսմ. կառավարութեան նկատմամբ ունեցած հաւատարմական զգացումները աւելի ամրապնդելու փափաքող ըլլալով, բացարձակապէս ընկճած ու բնաջնջած բրած է ժամանակէ մը ի վեր իշխանապետութեան մէջ երեւան եկած խառնակիչ խումբերը, և հիմա Պուլկարիոյ մէջ աւազակներուն հետքը անգամ չէ մնացած։

—Պոլսէն կը գրեն Ֆռայե Բրեսի թէ, Մ. Նաչէվիչի Պոլիս այցելելը աւելի ամրապնդած է Պուլկարիոյ և գերիշխան Պետութեան միջեւ գտնուած յարաբերութիւնները։

—Սոֆիայի գերագոյն ատեանը տուաւ իր վճիռը՝ Ռատոսլավովի նախկին դահլիճին անդամներուն համար։ Մ. Մ. Ռատոսլավով, Իվանչով և Թոնչէվ դատապարտուեցան ութ ամսուան բանտարկութեան և իրենց քաղաքային ու քաղաքական իրաւունքներէն զրկուելու։

ՌՈՒՄԷԼԻԻ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ.—Սէլանիկի Վարտար Գաթուսէն դուրս կառուցուող կաթոլիկ Պուլկարներու եկեղեցւոյն ու առաջնորդարանին շինութիւնը աւարտած ըլլալով բացումը երկուշաբթի օրը կատարուեցաւ։ Այդ առթիւ բարեմաղթութիւններ եղան վեհ. Սուլթանին համար։

—Սէլանիկի քարափը 12 մէթր եւս ընդարձակելու գործողութիւնը ուղղակի կայս. կալուածներու վարչութեան կողմէ պիտի կատարուի։ Շինութիւնները մօտերս պիտի սկսին և կայս. կալուածներու անօրէնի օգնական ճարտարագէտ Հիւսէյին փաշայի հսկողութեամբ պիտի կատարուին։ Մանրին սակ հիմեր բանալու գործը միայն պիտի յանձնուի նաւահանգստի ընկերութեան։

—Ինչպէս Անատոլուի մէջ, նոյնպէս Ռումէլիի նահանգներուն մէջ երկրագործական և ճարտարարուեստական ցուցահանդէսներ պիտի կազմակերպուին։

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՅԻՆ Գանձէի ճիւղին անօրէն Մ. Վուտ, կարճատեւ հիւանդութենէ մը ետք մեռաւ անցեալ օր։ 38 տարու էր մեռնողը։

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ.—Կայս. Պալատին առաջին քարտուղար Թահսին փաշայի ապարանքին մէջ, անցեալ օր, տեղի ունեցաւ Ն. Վսեմութեան աղջկան ամուսնութիւնը՝ Խարիճիէի արարողապետ Ղալիպ պէյի որդիին՝ արտաքին գործոց նախարարութեան մասնաւոր դիւանին պաշտօնեաներէն Մէհմէտ Ֆուատ պէյի հետ։

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ընկերութեան բաժնետէրերու 10րդ ընդհ. ժողովը երէկ տեղի ունեցաւ Օսմ. Պանքային մէջ։ Ընկերութեան գործերը յաջող վիճակի մէջ են։ Տեղեկագիրը կ՚ըսէ թէ հրդեհի ճիւղը մանաւանդ առաջ գացած է. բրիմները աւելցած են, իսկ հրդեհի աղէտները պակսած։ Պահեստի դրամագլուխին կողմը անցած է 6665 օսմ. ոսկի։ Նոր գործակալութիւններ հաստատուած են գաւառներու մէջ։

ՀԱՄԻՏԻՅԷ ՄԱՆԿԱՆՑ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ. — Վեհ. Սուլթանը հրամայեց Համիտիէ Մանկանց հիւանդանոցին շրջափակին մէջ 3—4 տաղաւար ալ շինել, և ելեկտրական բուժման յատուկ նորահնար գործիքներ բերել Եւրոպայէ։

ԱԹԷՆՔԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ.—Յունաստանի Եօրկիոս Թագաւորը, անցեալ շաբաթ օր, Աթէնքի ցուցահանդէսին բացումը կատարելէ ետքը, ցանաղան մասերը այցելելով օսմ. ճիւղին առջեւ կեցած է և հոն՝ ցուցադրուած զանազան առարկաներուն գեղեցկութիւնը գնահատելով Օսմանցիներուն արհեստներու մէջ ունեցած զարգացումը գոված է։ Թագաւորը գոհունակութիւն յայտնած է Աթէնքի ցուցահանդէսին մէջ Օսմանցիներուն մասնակցութեանը և օսմ. ու հելլէն ճիւղերուն քով քով գտնուելուն համար, ինչ որ Թուրքիոյ և Յունաստանի բարեկամական յարաբերութեանց մէկ նոր ապացոյցը կը կազմէ։

ՕՍՄ. ԱՐԺԷԹՈՒՂԹԵՐԸ.—«Ֆռայե Բրեսէ» կը գրէ. — Բարիզէն հասած վերջին տեղեկութեանց նայելով, մինչ օտար բոլոր արժէթուղթերը կայուն վիճակ մը ունին, օսմ. արժէթուղթերը վերջին ծայր բարձրացում մը կը գիտեն։ C սէւին դարձեալ 12 սանթիմ, D սէւին 20 սանթիմ, իսկ Օսմ. Պանքայի արժէթուղթն ալ 2 փր. բարձրացած են։

ԿԵԴՐ. ՆՈՐ ԲԱՆՏԻՆ հիմնարկէքը Վեհ. Կայսեր գահակալութեան տարեդարձին օրը պիտի կատարուի, Օգոստ. 19ին։

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ու թղթատարական 10 կայարաններ պիտի հաստատուին Արդիրնագոսի կղզիներու և Այտընի նահանգներուն մէջ. Նաև շատ մը կայաններ ալ պիտի ընդարձակուին։

ՀԱՅՏԱՐ ՓԱՇԱՅԻ քարափին ու նաւահանգիստին գործերը օր օրի աւելնալուն համար, տեղին մաքսատան պաշտօնեաներուն թիւը պիտի աւելցուի։

ՍԸՎԱԶԻ նահանգին սահման-գիծուոններուն վրայ 150 հեծեալներ պիտի աւելցուին։

ԽՈՉԱԿՆԵՐԸ.—Նիկոմիդիայէ կը գրեն թէ, Բշ. օր առաջին անգամ ըլլալով սկսած է տեղին խոզակի նոր բերքին աճուրդը՝ Համրային Պարտքի շրջանակին մէջ։ Առ այժմ ծախուած խոզակը թաց է, և քիլօն 14էն մինչեւ 17 և ընտրելագոյն մաս մըն ալ մինչեւ 19 ղրշ.ի ծախուած է։ Աճուրդը կը շարունակուի ամէն օր։ Մինչեւ Դշ. օր 800—1,000 քիլօ ծախուած է 24 ժամէն վճարելու պայմանով և Օ. Ոսկին 109էն։

ՊԷՐՈՒԹԻ ամերիկեան բժշկ. վարժարանին տարեկան քննութիւններուն ներկայ գտնուելու համար, անցեալ օր Մէսաժըրի Սակալիէն շոգենաւով Պէյրութ ժամանեցաւ բժշկական յանձնաժողով մը, որուն անդամներն են. Կայս. բժշկական վարժարանի դասախօսութեանց տեսուչ զօր. Մահմուտ Հաշդը փաշա, արտաքին ախտաբանութեան ուսուցիչ Միրլիվա Խայրէտտին փաշա և ախտաճանաչութեան ուսուցիչ դեր—հազարապետ Րիֆաթ Հիւսամէտտին պէյ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՅ ԳՈՀԱՐԱՎԱՃԱՌ ՄԸ ՍՆԱՆԿ

Բարիզէն Ֆռայե Բրեսի ղրկուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ՝ Բաբելի հանրահռչակ գոհարավաճառներէն Բարաքոլեան և Թոգաթլեան սնանկացած են։ Ցիշեալ վաճառատունը որ մեծաքանակ պարտք ունի կ՚ըսուի, հաստատուած էր Բարիզի Աւմթէրսամ փողոցին մէջ։ Մանրամասնութիւններ կը պակսին և փափաքելի է որ այս լուրը հերքուէր և կամ ծանուցուածին չափ վնասաբեր չըլլար Ընկերութեան առեւտրական գործերուն, քանի որ մայրաքաղաքիս առեւտր. հրապարակին վրայ դեռ ո՛ և է լուր տարածուած չէ այս մասին։

ՊԶՏԻԿ ՈՃՐԱԳՈՐԾ ՄԸ. — Երէկ առաւօտ, Էսաեան վարժարանի աշակերտներէն Վահան Դարպասեան անուն 13 տարեկան տղայ մը, վարժարան երթալու միջոցին, Յունաց Այ-Թրիատա եկեղեցւոյն դիմացը գտնուած սօպաճիին 14 տարեկան աշկերտը զմելիով կուրծքին վիրաւորեց դաշն։ Վիրաւոր տղան Ֆրանսական հիւանդանոցը փոխադրուեցաւ։ Վիրաւորեալին վէրքը անվնաս է և զարնող տղան ձերբակալուած է։

ԱՆԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ.— Գատըքէօյ, Բաղար Ճատտէսի, Դարբին Յովհաննէսի աղայի կինը, անցեալ օր երբ վարը տան գործերով զբաղած էր, վերը իր 4 ամսու տղեկը՝ Սիմոն մինակ կը քնանար օրրանին մէջ։ Այս միջոցին տղեկը արթնցաւ, սկսաւ խաղալ և տակաւ օրրայէն դուրս ելլելով գետին պիտի իյնար, երբ վիզին անցաւ խանձարուրին կապը, ու այնպէս մնաց կախուած։ Հէք պզտիկը խեղդամահ եղաւ։

ՄԱԼԱԶԿԵՐՏԻ մէջ հինգշաբթի գիշեր երկրաշարժի երկու ցնցում զգացուեցաւ։

—Արտօնութիւն տրուեցաւ բնակիչներուն, անտառներէն առանց տուրքի կտրել՝ շէնքերու վերահաստատման համար պէտք եղած ատաղձները։

ԿՆԿԱՆ ՀԱՄԱՐ.— Երէկ իրիկուն, Պոլիս, Շէհիր Էմինի կողմը, Հիւսամէտտին անուն անձ մը, դաշոյնի բազմաթիւ հարուածներով ծանրապէս վիրաւորեց երկու երիտասարդներ, Իզզէթ և Հագըլը, որոնք կին մը կը հետապնդէին։ Վիրաւորները հիւանդանոց տարուեցան։ Ոճրագործը կը փնտռուի։

ՈՃԻՐ.— Ուսգիւտար կեցող երկու կառապաններ, Մուսթաֆա և Ֆուատ, որոնք յաճախորդի շգոյութենէ նեղացած էին, կռիւի բռնուեցան մէկ մէկու հետ։ Կռիւը տաքցաւ. երկու կողմէն դաշոյնները քաշուեցան և բազմաթիւ անգրէ վիրար վիրաւորեցին փոխադարձաբար։ Այս երկու կառապանները ձերբակալուեցան։

ԹՈՊԱՎԱՃԱՌԸ. — Գումգաբուէն կը գրեն. — Գատըքէօյի պահականոցին դէմի ցից զառիվերին վրայ, Թօքսավաճառ մը թոք կը ծախէր տան մը. շուները մէկիկ մէկիկ ժողվուեցան։ Եւ զառիվերին վարի ծայրն էր, երբ մարդը դրամը համրելով սկսաւ քալել, իր ետեւը ունենալով... աչքբաց յաճախորդներ։ Այս միջոցին կ՚ուզէ՞ս որ դրամներէն մէկ քանին իյնան. Թոքավաճառը իր ձողովը ծռելուն պէս, շուներէն մին, առաջ նետուեցաւ յանկարծ և թոքին մէկը... կոխոտը անցնելով կծիկը դրաւ։ Խեղճ մարդուն, երբ այս անակնկալին կրակ կտրած կը փորձէր քար առնել գետնէն, առաւ փախաւ անասունին միւս ընկերները ամենայն ճարպիկութեամբ հեծան ձողին վրայ, իրարու բերնէ խլելով թոքերը։ Երեւակայեցէք Թոքավաճառին դէմքը։

ԱԶԱՏԱՐԱՐ ՀՈՎԱՆՈՑ ՄԸ

ՄԱՀԱՑՈՒ ԱՐԿԱԾ

Անցի օր, ժամը $7^1/_2$ին ատենները, մաքուր հագուած պարոն մը, երբ Եէմիշի Նաւամատոյցէն նաւակ մը նստած դիմաց կ՚երթար, յանկարծ մավունա մը եկաւ զարնուեցաւ նաւակին, որ գլխիվայր շրջեցաւ, ծովը թափելով մէջիններուն։

Նաւավարը մինչդեռ ալիքներու դէմ կը մաքառէր կեանքի և մահու ճգնաժամի մէջ, յաճախորդը, որ արեւին պատճառաւ հովանոց պարզած էր բարեբախտաբար, ամենայն հանդարտութեամբ հովանոցը ձեռքը բռնած կը մղուէր ծովուն վրայէն առագաստ նման որպէս թէ ցամաքի վրայ գտնուէր դեռ։

Անգլին բազմութիւն մը խռնուած էր կամուրջին վրայ և կը դիտէր ազատարար հովանոցը՝ որ ալիքներու դէմ կը մաքառէր, առանց պատռելու, փչող հովին դէմ կը դնէր առանց ուռելու, փրկելով իր տէրը սոսկալի մահուընէ մը։

Երբ նաւակներու օգնութեամբ ցամաք ելաւ պարոնը, հետաքրքիրները զինք շնորհաւորելէ ետք, հարցուցին թէ ուսկէ՞ ձեռք անցուցած էր այդ թանկագին հովանոցը։ Մարդը երախտապարտ ակնարկ մը ձգելով իր կեանքը փրկող հովանոցին վրայ.

—Այս անստգիւտ հովանոցը գնած եմ լսաւ, Ղալաթիա, հանրածանօթ հովանոցավաճառ Միհրդատ էֆ. Հայկազնէ, որ կամուրջին ճիշդ դէմը, Թօմխանէ Խանին տակի անկիւնը հաստատուած է։

... Ու ամէնքը մէկ, այս խօսքին վրայ իրար հրմշտկելով խուժեցին Միհրդատ էֆ. Հայկազնի խանութը, թէ՛ շնորհաւորելու համար զինքը և թէ գնելու համար տոկուն, ճաշակաւոր և գլուխգործ ամառնային հովանոցներ։

Կ՚ըսուի թէ այս դէպքը ազդած է հովանոցի հրապարակին վրայ, ուր առաջին տեղը կը գրաւէ Ղալաթիոյ այդ ծանօթ խանութին, Միհրդատ Հայկազնի սպրանքները։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

ՕՍՄ. ՔՕՆՍՕԼԻՏԷ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ		35.$02^1/_2$
Ամէնէն բարձր գինը		35.10
» վար գինը		35.$01^1/_2$

ՌՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	փր.	130.50
Երեկուան բարձր գինը		131.50
» վար »		130.25
Թարաքի		497.
Բրէտի Ֆօնսիէ Էմիսիէն		267.
Լոթէում		81.
Պանք Նաս. Կրէտ.		430.
Շիրքէթը Խայրիյէ	Լ. Օ.	30.
Թրամվայի Բաժնեթուղթ	«	6.
» պարտաթուղթ	փր.	482.
Թիւնելեալ	փր.	118.
Րէժիի բաժնեթուղթ	Լ. Օ.	374.
Անատոլ. երկ. բաժնեթ.	Ա. Ո.	12.30
» պարտաթուղթ	փր.	525.
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	Լ. Օ.	4.60

Մէհմէտ Րէչիտ էֆէնտինին Տէրսաատէթ Պիրինճի Հուգուգ մահքէմէսինտէն իլեա գըլընան իլամ մուճիպինճէ Հասան Ֆէհմի էֆէնտի զիմմէթինտէ ալաճաղը օլան մէպալիղը մալըմէնին թէէմինը իսթիֆասը իչիւն մէտեուննին մալի օլուպ Թահթը հաճզա ալընան սալիք վէ քէսիք ալթմըշ պիր ատէտ լիթոկրաֆիա Թաշլարընըն իպգաւ Հաքիրանըն օնունճը սալը կիւնի Չարշըլի Բէյլիք Իթթիհատընտէ Նաղլըտճը խանընտա մաթպաաթ միւտիրիյէթը ալէնիյէն պուլունտուրըլաճաղ մէմուր հուզուրընտա պիլմիւզայէտէ Ֆիրուխթ օլունաճաղը Տէրսաատէթ Իլամաթը նիզամիյէ Իճրա տաիրէսինտէն իլան օլունուր։

5 հազիրան 319

ՃԱՆՁԻՈՐ ԴԷՄՔԵՐ

Յ. ԳՈՒՐԳԷՆ

[ՁՕՐՔԸԴ ԵՐԿՎԵՑԵԱԿԻՍ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ Ց.Ը]

Պատկերին սիրելիք։

Երկու տարի մը կայ, յոբելեանի մը հանդէսին ճանչցայ զինքը վերջապէս, երբ դէզ մը ճառախօսներու ետեւէն ինքը կ'առաջանար դէպի բեմ։ «Վերջապէս» մակբայս կարծեմ հետաքրքրութենէս բաւական բան խօսեցաւ ձեզ հիմայ։ Իրաւցնէ հետաքրքի՞ր էի սակայն. «չէ» չէ՛ պատասխանս, վասն զի գիտելու եռանդս ուժով կ'զգամ ամէն այն դէմքերու մասին՝ ծ՛ ինք «գրոց մարդ» ճանչցուած են։ Տեսէք, Բրիգանթէյին ճի՛չը հակառակը, որ ճամբուն վրայ անպատճառ երկայն մազոլի մը հանդիպելու մարմաջը ունի վերնամորթին տակ և աչքերուն յայտնի ցանցին մէջ։

—«Ա՛ն է» ըսի քովս նստողին ու նայուածքս սեւեռուն մնաց հեռուն, տախտակէ այն պատուանդանին կողմը՝ ուր գրաբարի այդ գող ուսուցիչը կայնած էր, չարունակելու ետեւէ՝ ատենաբանութիւն մը, երկու հոգինոց տեսակցութեան մը պարպութիւնովը, մինչ իր ձայնը — պզտիկ, ցասկոտող ու խնլօք ձայն մը, — կ'երթար լճանալ ընչացքին վտիտ անկատարութեան մէջ և հնչուած բառերուն գի՛րսը միայն հաղորդել մեզ, ունկնդիրներուս։

Ամպիոնը իր կնապուղարկ փայտորմովը կը գոցէր անոր իրանը վերօք, թեւերուն հետ՝ հատակին հնչուած քանջամարք կարելով, ու այս պատկերը բաւական էր արդէն որ իր գիտակն ալ գուշակած ըլլայի։ (Կ'ուզէք որ ըսե՞մ անպատճառ թէ «գիտակ» բառը գրաբարի մէջ կիրարկուած, հասակ կը նշանակէ)։ Գլուխը կը յիշեցնէր քիչ մը Ալիփաալոֆինը, քիչ մըն ալ Ն. Աբովեանը, — նայուածքովը անոնց պէս ծովային, — առաջինին խորխա ու տմոյն դիմագծութիւնը ունենալով ու միւսին՝ համակրելի կրկնակութիւնը։ Պեխս ու մօտ՝ չփորաւ. Ատոնց մէջ խառնած կը մնար տեսակ մը այն չի ճերմկելու յամառութիւնը որ կրցեր էր պէպէս զինքը պահել իբր երեկի երիտասարդ մը դեռ։

Եթէ այս արտաքինը եղր սեպելինք՝ անով համոզելու համար իր բուն գարգանն տարիքին, Գուրգէնի հրճուանքը օգտակար պիտի ըլլար նորէն, քանի որ խոյլմինները ու կոպերուն թուլիկ ծալքերը հակառակ կը մնան իր պզտիկ ցուցմունք երևոյթին քով։ Արդէն ամուսնութիւնն ալ, — որ սկիզբը Ցուկրէն յատուկ Ց. տարը պահած է՝ յօդուած երկկանի, fofkp մակմուլենին, — բաւական է գաղափար մը տալու համար ձեզի իբր ալրիկի արդուզարդին և մանրուն մանրուք կազմին վրայօքը։

Ձեր գիտէք թէ հա՛րի էր ատյափ ծանրանալ, եղբայրացնելու համար որ ինքը ... նորերուն չէ՛ պատկանիր։

Բայց և չատ է աչքերուս տաղին բերել անգամ մը այն գործոն կեանքը զոր վարած է Գուրգէն, կարծես լո՛կ կեանքեան գործին համար ծնած այս անխոնջ վասնակ, Օրթագեղի Թարգմանչաց վարժարանէն ելլալէն յետոյ զինք վարելով իր կոչումին։ Նախ, — ու այս մասին մէջ կը պահէ 1870 թուականը, — տեսուչ կարգուած է Գալաթիոյ Փանուպեան վարժարանին, հարբէն հիմնած ունի Օրթագեղի մէջ Հայկական կրթարանը որուն հունձքը տարը և հունձք կոչելու արժանացած է կիւրալի մը։ Այսօր կը տեսնենք զինքը Պուտագիուղի Խորէնի մէջ, իր ամուրութեան միակ ըմպոն(*) վայրը չըլլալ պատուաւոր երիտասարդ պաշտօնակիցներէ։

Դասախարակ մը ուրեմն, որ երեսուն տարի անընդհատ դպրոցէ դպրոց պտտած է, «մտքեր զորեննած պղպջակ» սալերն վրայ... գրաբարին, ու իր տեսականը եղած է անմեռ պահել մեր հին լեզուին զօրութիւ։ Տոգերուս ապացոյց ն'չ մնայ իր ուսուցչութիւնը, հասա նաև այն հանդէսը զոր 87ին սկսեց հրատարակել Ս. Մեսրոպեան Գարագաշեանի օժանդակութեամբը, զ'ի... գրաբար պարբերական մը որ մեր աչքերուն Ուղեղդարիի լեզուն կը չուսցնէր։ Այդ հանդէսին անունն է, ինչպէս գիտէք, Ճառակ ոսկեղէն դպրութեան, զոր չափազանցներէ անոր չէին խղճահարիր ոսկեղէն անուանելու, միայն անոր համար որ իրենց բան մը չէր խօսեր այդ լեզուն։

Գրաբար թի՜թ... չխոսկը ազէ՛կ յանդուգնութիւն, բայց զանի կարդացողը չէ խորհի՛ք որ ժողովուրդը եղաւ, —«չը խորհի՛ք "ս"ը ունեցող էր սրգին, առանձ բան մը որ իրենի կենար...

(*) Ծ. ԽՄԲ.—Այս օրինք չյայտնած բառերը, ինչպէս նաև վերջադասին ատնուէսքը, իր սարօքը, Գուրգէն Էֆ.ի զատ անցէ մը լուսանկարին տեղ չէր կրնար գործածել Թէրդիկ։

յինք նոյն իսկ երևակայել, — հապա զարգացական ուսանողներ՝ որոնք ետքէն գտա ըրին անոր մէջի իւրաքանչիւր հատուածը։ Գիրքը իր Ազդին մէջ կ'ըսէ, «Աստցուք միայն նախ՝ թէ հին «հայերէնն ոչ է մեռեալ, այլ ննջէ, եւ «եթէ իսկ մեռեալ, առ այնուիկ միայն «է որ անգէտ լեալ նմա՝ եմ եւս ան«գէտ անգին պիտանութեան նորա»։

Ոչ է մեռեալ, այլ ննջէ. ճիշդ է, դամբանի քունով մը գուցէ։ Եւ յետոյ, մեռած է կամ կը քնանայ, յարգելի Գուրգէն Էֆ., խնդիր չէ, բայց խնդիր է թէ ատ գրէն այսօր, — հաշուէ ըրէք 16 տարի է, — չըրի՞ք դուք դարձ ու միթէ գրաբարին գիւնցէք գի՞նչպէս ճչող տըղե՞ք՝ չաքարին, ձեր ճառերը խօսելու, պատառիկներ հրատարակելու և «Արևելք»ի մէջ Շաբաթական Նօթերնիգ գրելու համար։

Գուրգէն գրքոյկի մը մէջ ամփոփած ունի ուղեւորական նօթեր Աթէնքի և Իզմիրի վրայօք։ Գաղափար մը տալու համար թէ ի՛նչ լեզու է հոն գործածուածը, կ'օրինակեմ հոս քանի մը տող.

«Բաւական չէ զգալ թէ դաստիա«րակութեան կարօտ եմք մեք, թէ միակ «և միակ պէտքն է զարդիս նոր սերըն«դեան կրթութիւն. այս և այսպիսի «համապազօրեայ զրոյցք դանկի մեզ «չվաճառին, եթէ չգիտեն, որպէս «է իսկ, հարք առ մեզ գեղանիկ դաս«տիարակութեան, որոյ սկիզբն և կա«տարած կը հային լսկ ի գումարս ար«ծաթոյ»։

Դանկի մեզ չվաճառին, ըսել կ'ուզէ մէ՛կ կուտ չեն ըներ. ինչ բանս եօ պիտի ըսեմ այս լեզուով գրուածքները, գանէ հիմայ, որ փառք Աստուծոյ, երեւ կլլալիք ու-խաւանուրդ աշխարհաբար մը ունինք։ Վասն զի եթէ այսօր փչէր մէկուն խելքին այս ձեւով առաջնորդող յօդուած մը գրել օրաթերթի մը ճակատը՝ ընթերցողներուն դէմքերը ինչ տեսակ ծամածռութիւններ պիտի առնէին, — զլսանկարելու գիրքը իրա՛ւ ֆոտոներ կ'ըլլար անոր։

* * *

Իմացած եմ որ խղճամիտ ուսուցիչ մըն է ինքը գրաբարի դասաւանդութեան պահուն։

—«Այնկերանը կը սոսկացնէ՛, երբոր քննութեան գայ», կ'ըսէր անցած օր աղջիկ մը ինծի, ու գիտելու երբ հնչումը իր «կը սոսկացնէ՛» բային, ակռաները սեղմած ու նայուածքը դէպ ի վեր։ Կը խորհիմ որ ասիկա անշուշտ իր անունն է, իր համբաւուած անունը, և ո՛չ ուրիշ բան։

Գրաբարի դասը մեր դպրոցներուն մէջ զաւեշտական կողմեր ալ ունի։ Հատ մը գրուածեմ հոսա։ Օր մը, երբ Երեց կարգն էի, փորձուեցայ հարցում մը ճակատուն նայկաժամ։

—«Միւսին, «քէլէրիրի խօսմիշ ըլլալ»ին ինչ կ'ըսին»։ ատ է եղանակը՛ անեղուկ դպրոցականներու հարցականներուն, ընթացիկներին պտտած Մարդը վրայ խօսք չի կրցաւ բերել, պիտերուն հետ խօսացայ քիչ մը. կը խօճէր։ Եւ տոյ գործը կատակի կալեց, —«խօսմիշ լինել ի քէլէրիր» ձայնելով, որուն վըրայ ԳԷ Ռ.Խէթէնի զաւանի հաւանքը մը խուժեց դասարանը։ Ասիկա «Ջէրն չէին վասն չէին յաշտ առնէր»ին չէր նմաններ ապահովաբէս։

Գուրգէնի համար կրնանք ըսել հայկաբան մը, քաջ հայկաբան մը, բայց երբե՛ք հայերէնագէտ մը, վասն զի այս վերջինը պէտք է ունենայ ամէն բանէ առաջ այն խորունկ հայեցողութիւնը՝ որ լեզուները բաղդատական ուսումնասիրութեան կը է։ Ուստի եթէ իրեն հայերէնագէտ ըսեմ՝ Գաբրիէլները մասամբ պիտի անարգած ըլլամ։

Դառնալով իր գրականութեան. եթէ իրեն հանդիպած ենք Բիւզանդիոնի մէջ, գրական կարգ մը կարգացած ըլլալու համար ձեզի չէնք ունեցած պատահմամբ։ Ցաւալեանական խնդիրն է, գրաբարի սիրահարականը կիրարկել ծեր հօրը որ կը ցցուի մինչ անոր գրիչին ասլէն, ու թօրձ... կը լեցուին բառամլեր, որոնք կը յիշեցնեն ինծի քիչ մը անմոռանալի հակաճառութիւնը, —Նոր նոր, — Ելլքենեանին ու Բարունակեանին, ահանակ չըսի, հոլովը ճիշդ է, խոնարհումը վրէպ է, եալին եալին։ Այս տեսակ խնդիրներ, ինչպէս իրաւունքով գիտել կուտար անցած օր Զիֆիէ-Սաբաֆ, պէտք է ծեծել սենեակի մը մէջ, երկու հոգի դէմ դիմաց, և ոչ թէ ամենուն գլուխը տանիլ, զուք ըսէք՝ գի՛ր'ս արդեօք։

Բիչ մնաց պիտի մոռնայի Գուրգէնի վերջին գործը, Պատկեր աշխարհիկ գրականութեան ի վերջ կոյս ԺԹ. դարու։ Աշխարհաբարի համար «մաքուր քէն» պահող այս մարդ ինքնակամ ինչ գիտուածով հրատարակեց այդ գիրքը, ատոր՝ իրեն խելքը չի համնելուն պէս մերինն ալ չէ հասած։ Արժանաւորներու քով գամբուղի գրականութիւններ վիտոցին հոն ու երկու դարձաւ իրաւ Պատկեր մը։

Ինչ որ ալ ըլլայ, սա չափը գիտեմ միայն որ իր յարումը չափէն աւելի բուռն է նորէն Գրաբարին համար, ինքը պիտի ապրի խորհրդապաշտ երկրպագու մը անոր։ Անոր բազկին աշխէ, ու իր հիւանդութիւնը պիտի մնայ վրան, — սիրելի, տանելի հիւանդութիւն մը, — եռանդը՝ այդ գիտնագած լեզուն կենդանութեան կոչելու, ու հիմայ մաքուր ու յատուկ աշխարհաբար գրող Արեւը մինչեւ վերջը պիտի գիտնայ հոգին խորը պահել մօրացած ատելութիւն մը ամէն անանց հայերէն՝ որոնք կ'ուզեն արհւխուչտ ապրիլ մեր հին լեզուին հանդէպ։

Բաշխելու ինչ պէտք, մէկն ալ ե՛ս ահա։

ԹԼԿՈՒՏԻՆ

ՏՕՆ ԿԱԹՈՒՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

«Եկա՛յք զնկատեալ տեղին
«տէրունական եւ մեզ
«ճրամայեալն, ի մէջ
«առեալ փակեսցուք։»

ԱԳԱԹԱՆԳԵՂՈՍ

Լո՛յս մը ոսկեթել, բոցեղէն, ան լոյսին նման՝ որ Բորեբ լերան մորենիէն Մովսէսին մտաց հորիզոնը լուսաւորեց, և Եգիպտական անապատին մէջ հրեղէն ամպով մը առաջնորդեց Իսրայէլի ժողովուրդը դէպի աւետեաց երկիրը, հիմա խաչանիշ՝ գմբէթազարդ տաճարի մը ձեւով փրկութեան փառքը կ'առաջնորդէր կռապաշտութեան յորձանքին մէջ ծփացող թորգոմական ժողովուրդը։

Առաքելոց քարոզութեան ձայնը չատոնց դադրած էր արդէն հնչելէ քաղաքներու մէջ, ալ անոնց սրբազան պատգամը չէր որոտար համարձակ ժողովրդեան մէջ։ Երեք դարերու հեռաւոր անջրպետ մը ընդել կը սպառնար այն ճշմարտութեան սերմը՝ զոր Թադէի և Բարթուղիմէոսի երկնային չուրթերն էին սերմանած, և զոր անոնց ծարգագոյն արեան կաթիլներն էին ոռոգած, ուռճացուցած։

Բրիստոնէութեան «ովսաննա»ները, հեռու կռապաշտ եղբայրակիցներու լսողութենէն՝ քարայրներու խոր անձաւոց մէջ կ'արձագանգէին, և Առաքելոց հիմնած տաճարները չատոնց կռատուններու վերածուած՝ Բրիստոսի կենարար խաչին փոխարէն Անահտայ, Արամազդայ, Վահագնի արձաններով զարդարուած էին։

Կանթեղ մը կը պլպլար հիմա ալօտ, նուաղուն, քրիստոնէական հաւատոյ կանթեղը, որուն լոյսը արծարծելու և անով ամբողջ ժողովրդեան մը մթամած հոգին ողողելու համար երկնային դթութեան մը այցելութիւնը և հրեշտակափրոն անձի մը ներկայութիւնը անհրաժեշտ էր։

Բրիստոսի համբարձումէն անմիջապէս յետոյ, Աւետարանի լոյսը բաշխող Առաքեալներէն վերջ, մէկը սահմանուած էր զայն վերարծարծելու մշտավառ՝ և անոր գերագոյն փառքը խոստովանելու և վկայելու. այդ մեծ խոստովանողն ու վկան՝ Գրիգորն էր, մեղապարտ ազգի մը չառաւիղը, ոճրագործ հօր մը որդին՝ որուն յանձնած էր վերին Նախախնամութիւնը ազգի մը հոգեւոր փրկութեան գերագոյն պաշտօնը, պաշտօն մը մե՛ծ և վսեմ։ Ի՛նչ զօրութեան կը վստահէր, ի՛նչ միջոց ունէր այդ նժդեհ Պարթեւը իր կրօնքին դաւանութիւնը տարածելու այն աշխարհին մէջ՝ որ զինքը մահուան պիտի դատապարտէր ընդհուպ։ Նա հաւատքը ունէր Ճշմարտութեան, Վէմ-Բրիստոսին վրայ հաստատուած՝ զոր հակառակորդին անլուր չարչարանքները չէին զօրեր խախտելու, Ցոյսը Ցաւիտենականին՝ Աննիւթականին, որ բիւրազան տանջանաց դառնագին բաժակին մէջ երկնային անհուն սփոփանքի կաթիլներ կը ծորէր, Սէրը ունէր բացարձակ Նրանութեան, մարդկային եղբայրութեան, զոր խոր-վիրապին աշաւիրքն ու մթութիւնը կարող չեղան մարելու, այսինքն Լոյս-Կրօնի երրեակ ճառագայթը երկնային։

Հռիփսիմեանց և Գայեանեանց կատարումէն հազիւ մէկ-երկու շաբաթներ անցած էին, երբ ալ կը հասնէր Աստուածային արդար անօրինութեան ժամանակը, և Նաբուգոդոնոսորեան պատուհաս մը մարմնով եւ մտքով խոզի կը փոխակերպէր Բրիստոնէութեան ամբողջ հալածիչները։ Ո՞վ կրնար մոռնալ, ո՞վ կրնար երեւակայել հիմա թէ տարիներ առաջ խոր-վիրապ նետուող Գրիգորի սուրբը քանիցս պիտի խառնէր կուսի մը երազը. հրեշտակին ազդարարութեամբ, և Գրիգորը միայն խոր-վիրապէն ողջ առողջ ելնելով պիտի բժշկէր պատուհասեալները և պիտի գործէր նախասահմանեալ յեղաշրջումը կռապաշտութենէ ի Բրիստոնէութիւն։

Ո՛հ, Երկնային Խորհուրդը Գերագոյն Կամքին, զոր կշռելու համար անշուշտ պիտի փշրուէր մարդկային իմացականութեան նժարը։

Պատուհասեալներն ալ բժշկուած էին, և Բրիստոնէութիւնը տակաւ տարածուած էր ամբողջ երկրին մէջ։ Ցանկարծ գիշերային մթութեան մէջ անեղագոչ որոտման մը ճայթիւնը հասաւ Գրիգորի ականջը և դրախտային տեսիլ մը նկարուեցաւ անոր աչքերուն հանդէպ։ Միածինը երկինքէն իջած լուսեղէն ամպով տաճարի մը ձեւը կը գծագրէր և կը սահմանէր իբրեւ սեփհական Կաթուղիկէ եկեղեցի, անոր գաւթին մէջ համախմբելու համար ամբողջ մեր սերունդը։

Ի՛նչ աւելի մեծ ուրախութիւն, ի՛նչ աւելի մեծ պարծանք ազգի մը համար՝ որուն հոգեկան փրկութեան առաջնորդը նոյն ինքն Բրիստոս է, որ Բեսելիէլի չի՛ յանձներ խորանին ճարտարապետութեան գործը, այլ իր Աստուածային ձեռօք կը ձեւէ, կը հիմնարկէ Էջմիածնայ Կաթուղիկէ եկեղեցին։

Ո՛հ, եթէ Հայ. եկեղեցին միակ իրեն յատուկ կրօնական տօն մը ունի, քան զամէն գերազանց, քան զամէն բարձր, ինծ համար վաղուան տօնն է, մեր հոգւոց լուսատու Գրիգորին լոյս-հաւատքին տարածումը մեր մէջ և Էջմիածնայ տաճարին հիմնարկութեան տարեդարձը։ Էջմիածին. և ո՛ր սիրտ չը սարսուր այդ Աստուածային բառին հնչմամբ. զոգես ամէն ոք կը զգայ յինքեան տեսակ մը երկնային մագնիսականութիւն, որ մեր սրտերը դէպի հոն կը քաշէ, հո՛ն ուրու գոգին մէջ վեշտասանց դարերու երկար շրջանին մէջ անվթար անայլայլ պահուած է Լուսաւորչայ Սուրբ դաւանութիւնը, և ուր հաստատեալ առաքելական աթոռէն հաւատքի լոյսը ցոլացած, լուսաւորած է մեզ Ներսէսի, Սահակայ, Ցովսէփայ նման Աստուածարեալ հայրապետաց և ուրիշներու ձեռօք։

Վաղը, դարձեալ նոյն աթոռոյ Հայրապետին տնօրինութեամբ երբ եռանդը երկրորդ յոբելեանը կը կատարուի և յիշատակը կը տօնախմբուի եկեղեցիներուն մէջ այդ Մայր-Տաճարին հիմնարկութեան, չեմ յուսար որ Հայ սրտի մը համար կրօնական աննշան բան մը ըլլայ այդ մեծ տօնախմբութիւնը. ես հաւատի եմ թէ այդ եկեղեցական սրբազան արարողութեանց մէջ հաւատացեալը պիտի վերանայ աղօթքի թեւերուն հետ դէպի Անեղութիւնը Անհունութիւնը, և քնքոյշներու ու բուրվառին համաչափ ճօճումներուն հետ մեղմօրէն օրօրող խռովեալ հոգին երկնային մխիթարութիւն, սփոփանքի ծարաւը պիտի զգայ իր մէջ և աւելի պինդ պիտի փարի մայրենի եկեղեցւոյն։ Սկեպտիկը պիտի ջնջէ մտքէն տարակոյսի սեւ բիծը և հաւատացեալի մը երանութիւնը քաղցրութիւնը պիտի զգայ հոգւոյն մէջ, իսկ անհաւատը — եթէ իրօք գոյութիւն ունի — պիտի տատամսի իր ընդունած սկզբունքին, վարդապետութեան վրայ, և մտքին մէջ կայծող տարակոյսի շիթին հետ թերեւս սկսմայ պիտի արտասանէ իր հուսկ վճիռը, «ո՞վ գիտէ»ն, և անգամ մ'ալ հոգեպէս պիտի մերձի այն հոգեզմայլ չարականաց իմաստներուն մէջ, որոնք պարզ խօսքեր չեն որ կը յեղյեղուին, այլ վսեմ, նուիրական քերթուածներ հանակ, որոնք կը թրթռան տաճարին սրբազան կամարներուն տակ, և կը թրթռացնեն մեր հոգիները իբրև հարազատ որդիներ մեր լուսածին մօր, առաքելական գերապանծ Աթոռոյ Սըրբոյ Կաթուղիկէ Էջմիածնի։

ԳՐ. ՆՇԱՆԵԱՆ

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀՐԱՇԱԼԻՔ ՄԸ

ՀՌՈՄԻ ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԿՈԹՈՂԸ

Հռոմի ամենանշանաւոր զարդերէն մին է Եգիպտական կոթողը, որ կը բարձրանայ Ս. Պետրոսի հրապարակին վրայ։ Այս հոյակապ միակտուր քարը, որ Սեսոստրի քաջագործութիւնները կը յիշեցնէ, արդէն պատկառելի հնութիւն մըն էր՝ երբ Նախկին կայսրերէն մին զայն փոխադրել տուաւ Հռոմ։ Այս կոթողը երկար ժամանակ կեսարական քաղաքը զարդարեց, բայց Միջին Դարուն մէջ, Ներոնի կրկէսին փլատակներուն ներքեւ թաղուած մնաց։ Սեկստոս Ե. Պապն էր որ 1586ին փլատակներէ հանեց զայն և հրամայեց որ Ս. Պետրոսի մայր եկեղեցին դիմացը կանգնեն, այսպէս ցուցադրելով նախկին դարերու այս թանկագին յիշատակարանը և արուեստին հրաշալիքը։

Այս ահագին հատակտորը վերցնել և տանիլ սահմանուած տեղը, դիւրին գործ մը չէր, վասնզի գրեթէ մէկ միլիոն հռոմէական լիպրա կը կշռէր։ Պապը այս հոգը յանձնեց ժամանակին նշանաւոր ճարտարապետներէն Տոմինիկ Ֆոնթանայի որ 900 գործաւորներու օգնութեամբ, և մեծ դժուարութեամբ յաջողեցաւ կոթողը քաշել տանիլ Ս. Պետրոսի հրապարակը։ Մեծ դժուարութիւն մը սակայն կար տակաւին. պէտք էր յիշատակարանը կանգնել իր խարսխին վրայ։ Նոյն ինքն Պապը որոշեց կանգման օրը, Սեպտ. 10, Վերացման Խաչի տօնէն քանի մը օր առաջ, որուն պիտի նուիրուէր կոթողը։

Գործաւորներ իրենց վերապահուած շրջափակին մէջ ժամնելէ առաջ, Ս. Պետրոսի եկեղեցին մէջ պատարագի ներկայ գտնուեցան, և հաղորդուելով աշխատութեան պատրաստուեցան։ Ցետոյ մեծ կարգապահութեամբ եկան իրենց նշանակուած տեղը բռնել։ Բայց պէտք էր որ նոյնիսկ ժողովուրդը, որ բազմութեամբ ներկայ կը գտնուէր այս տեսարանին, ենթակայ ըլլար ամենախիստ կարգապահութեան։ Արդարև, ի՛նչ պիտի չըլլային հետեւանքները ամենափոքր անկարգապահութեան մը՝ նմանօրինակ աշխատութեան մը մէջ։ Անկէ կախում ունէր ոչ միայն ձեռնարկին յաջողութիւնը, այլ նաև գործաւորներուն և հանդիսատեսներուն կեանքը։ Փողի ձայնով հրատարակուեցաւ թէ՝ ո՛վ որ ճիչ մը հանէր կամ պզտիկ յուզում մը պատճառ ըլլար իսկոյն մահուամբ պիտի պատժուէր։ Եւ ասիկա պարապ սպառնալիք մը չէր, տանջանքի գործիքը Ս. Պետրոսի հրապարակին մէկ անկիւնը կանգնուած էր, և ամէն ոք կը ճանչնար քահանայապետին անողոք խըստութիւնը։ Ֆոնթանային և իր գործաւորներուն միջեւ սապէս կարգադրուեցաւ թէ փողի ձայնը պիտի կանոնաւորէր շարժումները, և թէ ծնծղաներուն ձայնը դադարները պիտի նշանակէր։ Միայն ճարտարապետին ձայնը լսելի պիտի ըլլար շարժումները հրամայելու կամ ուղղելու համար։

Երբ ամէն բան պատրաստուեցաւ, որոշուած ժամուն, Պապը յառաջացաւ աքեմաւոր կարդինալներով և եկաւ նստիլ պատրաստուած բազմոցին վրայ։ Բահանայապետին օրհնութենէն յետոյ, փողը նշան կուտայ, ահագին պարաններ կը շարժին հնազանդող բազուկներով, իբրեւ մէկ մարդու մը բազուկները, զիրենք առաջնորդող ձայնին հնազանդելով։ Սեկստոս Ե.՝ աչքով կը հետեւէր Ֆոնթանայի բոլոր շարժումներուն. գործաւորները կը քաշկռտէին ոչ թէ խօսքերով, վասն զի ինք առաջին անգամ կը հնազանդէր իր հաստատած օրէնքին, այլ գլխու շարժումներով և աչքի ակնարկներով, որոնց մէջ կը փայլէր առայդ ուրախութիւն մը։ Սակայն ճարտարապետը հրամայած էր վերջին շարժումը։

Արդէն կրանիտէ հսկային բարձրացումը կը տեսնուէր, որ օդին մէջ կը տատանէր և իբր թէ կը փնտռէր խարիսխը, զոր չունէր տակաւին։ Ընդհանուր ամբոխին մէջէն հնչուն ձայն մը կը գոչէ «Ջուր պարաններուն», և խոկոյն այն որ այս խօսքերը արտասանած էր կ'երթայ ինքզինքը կը յանձնէ պահապաններուն, որոնք կարգով շարուած էին տանջանքի գործիքին քով։ Մինչդեռ ժողովուրդը յուզուած էր, և մինչ Սեկստոս Ե. խիստ ակնարկ մը կ'արձակէր այն խումբին վրայ, ուրկէ ձայնը ելած էր, Ֆոնթանա ուշադրութեամբ կը դիտէ պարանները, և կը տեսնէ որ անոնք իր հաշիւներէն աւելի երկարած են, կոթողին ծանրութեան պատճառաւ։ Կը հրամայէ թրջել զանոնք, երբ ջուրը կը թափանցէ անոնց մէջ, բնականաբար կը սեղմուին նորէն, և կը վերցունեն այն ծանրութիւնը, զոր կախուած կը բռնէին։ Այն ատեն գործողութիւնը կ'աւարտի առանց վտանգի ու արգելքի, և կոթողը կը կանգնի անշարժ իր խարսխին վրայ։

Ասոր վրայ ծափահարութիւններ, զարմացումի աղաղակներ կը բարձրանան ամէն կողմէ. Պապը, որուն ուրախութիւնը աւելի էր քան ամբոխինը, բազուկները կը կարկառէ Ֆոնթանայի։ Ճարտարապետը կը վազէ այն մարդուն քով, որ խիստ յարմար ժամանակին աղաղակած էր. «Ջուր պարաններուն», և որ փրկարար խորհուրդ մը տալու համար, իր կեանքը վտանգի ենթարկած էր։ Ասիկա Պրէսքա անունով Ճենովացի հարիւրապետ մըն էր.

—Շնո՛րհ, ըսաւ, զայն տանելով Ս. Հօր ոտքերուն առջեւ, առանց ատոր, առանց ատոր երջանկաւէտ անհնազանդութեան, թերեւս մեր բոլոր ջանքերը անպարգեւուն պիտի ըլլային։

—Շնորհի խնդիր չի կայ, ըսաւ Սեկստոս Ե., խնդիրը վարձատրութեան վրայ է, թող ինք ըսէ ինչ որ կը փափաքի։

Պրէսքա իրեն և իր սերունդին համար Ծաղկազարդի Տօնին առաքելական Պալատին մէջ պէտք եղած արմաւենիները ծախելու արտօնութիւնը խնդրեց։ Ս. Հայրը, շնորհելով անոր այս իրաւունքը, տուաւ նաև շատ մը առանձնաշնորհումներ։ Երջանիկ էր իր բարիքները տարածելուն համար ամէն անոնց վրայ՝ որոնք մասնակցած էին այս մեծ աշխատութեան։ Չէր յագենար դիտելէ այս կոթողը՝ կանգնուն Ս. Պետրոսի եկեղեցին գմբէթին շուքին տակ։ Անոր վրայ բարձրացուց խաչ մը, որուն մէջ պահուած էին Գողգոթային վրայ աշխարհը փրկող Սուրբ Փայտէն քանի մը մասունքներ։ Ասով կ'ուզէր յայտնել թէ՝ կեսարներու ամբողջ ժառանգութիւնը կը վերաբերէր Բրիստոնեայ Հռովմին, և թէ հեթանոսական յիշատակարաններն իսկ Խաչին փառաւորութեան պէտք էին ծառայել։

Թարգմ. ՅՈՎՀ. Մ. ԾԱԼԵԱՆ

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ

Պոլսեցի Օր. Օր. Վարդիբեր եւ Մարի-Հրանոյշ Ֆէլէքեան Քոյրերու Ներկայացումներ

«ՍԱՖՕ»

Ամսոյս 17 շաբաթ իրիկուն, Հասանապատ թաղին Հայոց թատերական սրահին (*) մէջ, առաջին անգամ ըլլալով ներկայացուեցաւ Սաֆօ՝ հինգ գործողութեամբ ողբերգութիւնը, մասնակցութեամբ Թեհրանի հայ թատերասիրաց խումբին։

Հանդիսականներու երկսեռ բազմութեան մը ներկայութեան բացուեցաւ վարագոյրը ժամը 9ը անցած (Ը. Ե.)։

Երկու տողով կ'ուզեմ ամփոփումը ընել թատերախաղին. — Սաֆօ երգչուհի մըն է, բաւական տարիքը առած։ Օր մը երգելու միջման ժամանակ կը տեսնէ Ֆաւոնը և կը սիրահարի անոր։ Իսկ Ֆաւոն թէեւ առաջին անգամ հաւանած կը գտնուի Սաֆոյի բայց յետոյ երբ կը տեսնէ Սաֆոյի գերուհին Մելիտայի գրաւիչ գեղեցկութիւնը, բուռն կերպով մը կը փոխանցէ իր սէրը Մելիտայի։

Սաֆօ տեսնելով գերուհիին Մելիտայի և իր սիրահարին Ֆաւոնի միջեւ սիրային այս նախանձելի յարաբերութիւնը, իր գերիներէն Ռամնէսի ձեռքով կ'ուզէ սպաննել Մելիտան, ծովամոյն ընելով զայն։

Ֆաւոն երբ կը լսէ թէ Ռամնէս Սաֆոյի թելադրութեամբ կ'ուզէ իր սիրելի Մելիտան սպաննել, կը փութայ խլել զայն Ռամնէսի ձեռքէն և այն մակոյկով որով Ռամնէս կ'ուզէր տանիլ Մելիտան ծովը ձգելու համար, Ֆաւոն և Մելիտա կը փախչին դէպի Բիոս կղզին։

Սաֆօ այս լսելով կը հրամայէ իր միւս գերիներուն երթալ իրեն բերել փախչողները։ Հրամանը կը կատարուի, ու Մելիտա կը բերուի Սաֆոյի ներկայութեանը։ Վերջապէս Սաֆօ տեսնելով թէ իր ըրած ջանքերը ապարդիւն կը մնան, անոնց յարաբերութիւնը խզելու համար, կը յուսահատի այլեւս և կրկնելով Ֆաւոնի սա՛ խօսքը. — «Տուէք մարդկանց սէր, և երկինքին երկրպագութիւն» ինքզինքը կը ձգէ ժայռէն վար, դէպի ծով և անձնասպան կ'ըլլայ։

* * *

Սաֆոյի դերը կը կատարէր Օր. Վարդիթեր, որ կատարելապէս յաջող պատկերացուց յուսահատ սիրահարի դերը։ Ինչպէս ուրիշ անգամներ, այս անգամ եւս յարգելի դերասանուհին փայլեցաւ իբր ողբերգակ, և հանդիսականներէն արցունքներ խլեց ու ծափահարութեանց արժանացաւ։

Իսկ Օր. Մարի Հրանոյշ մինչեւ հիմա արուած ներկայացումներուն մէջ իր կատակերգակի դերերովը Թեհրանի թատերասէրները բաւական խնդացնելէ վերջ այս անգամ ալ ներկայացաւ Մելիտայի անխուր դերովը, ուր կրնամ ըսել թէ մասամբ յաջողեցաւ։ Օր. Մարի-Հրանոյշի նման կատակերգակ հայ դերասանուհիներ շատ դժուար է գտնել։ Վերջերս ներկայացուած «Բարիզի Շըջմոլիկ»ը կատակերգութեան մէջ, ինքն էր Ժողէֆի դերը կատարողը, կատարեալ յաջողութեամբ, «կամէն»ի մը բնական ձեւերով։ Մէկ խօսքով ամէն անգամ ան կը փայլեցնէ իր կատակերգակի ցայտուն արժանիքը։

Ֆաւոնի դերը կը կատարէր Գ. Սահակ Ցարութիւնեանց, ուսատարանցի առոյգ երիտասարդ մը, որ բաւական լաւ կատարեց հակառակորդի իր դերը։ Իսկ Ռամնէսի դերը ներկայացուց Գ. Ցարութիւն Մարութեան։

Միջնարարներու միջոցին գիմնազական երաժշտական խումբը եւրոպական և պարսկական կտորներ կը նուագէր։

Բուռն ծափահարութեանց մէջ վերջացաւ թատերգութիւնը ժամը 1ին մօտ։

Դերասանուհի քոյրերը առաջիկայ շաբթու հրաժեշտի գալնչտախաղն և բացառիկ ներկայացում մըն ալ տալով պիտի մեկնին։

Իրենց փայլուն արժանիքը ոչ թէ միայն Թեհրանցի հայ հասարակութիւնը գնահատեց, այլ և Վեհ. Շահին ներկայութեան սրուած թուրքերէն ներկայացումէն Ն. Վեհափառութիւնը և ներկայ գտնուող պալատական բարձրաստիճան պաշտօնեաններուն եւ գնահատութեան արժանացած են, և պատուուած առաջին կարգի չքանշանով և դրամական նուէրով մը։

ԿՈՊԵՌՆԻԿ ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Թեհրան, 22 Մայիս 1903

(*) Թեհրանի Տարվազա-Ղազվին և Հասանապատ թաղերուն Հայոց վարժարաններու սրահները թատրոնի կը վերածուին պէտք եղած ժամանակ։

Տէր եւ Տնօրէն
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ